

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ

2015–2017

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Tomáš Kučera

**Legislatívna úprava vysokoškolského vzdelávania
v Slovenskej republike**

Praha 2017

Vedúci diplomovej práce: Ing. Katarína Krpáľková-Krelová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2015-2017

DIPLOMA THESIS

Tomáš Kučera

**Legislative regulation of higher education in the Slovak
Republic**

Prague 2017

Diploma Thesis Work Supervisor:

Ing. Katarína Krpálková-Krelová, Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca „Legislatívna úprava vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike“ je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa

Tomáš Kučera

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem pod'akovať vedúcej diplomovej práce Ing. Kataríne Krpáľkovej-Krelovej, Ph.D. za jej ústretovosť, odborné rady, trpezlivosť a podporu pri písaní diplomovej práce.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá legislatívnou úpravou vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike. Vychádza zo všeobecnej úpravy vzdelania, práva na vzdelanie a špecifikuje právo na vysokoškolské vzdelanie, ktoré sa v európskom priestore zjednotilo Bolonským procesom. Práca charakterizuje akademickú samosprávu, vysokú školu s jej vnútornými predpismi. Celoživotné vzdelávanie je tiež súčasťou vysokoškolského vzdelávania. Hlavným cieľom práce je legislatívny rozbor právnych úprav v oblasti vzdelávania na vysokých školách. V práci sa komparáciou viacerých legislatívnych úprav vzdelávania prijatých v Slovenskej republike predkladá náhľad do zákonnej úpravy postavenia verejných a súkromných vysokých škôl. Práca poukazuje na dôležitú funkciu akreditačnej komisie pri procese akreditácie. Zároveň prináša pohľad na úlohy štátnej školskej správy v Slovenskej republike a pôsobnosť Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Aktuálny prínos práce je obsiahnutý v rozbere posledného vládneho návrhu novely zákona o vysokých školách spolu s návrhmi a odporúčaniami k zlepšeniu vysokoškolského vzdelávania a jeho právnej úpravy.

Kľúčové slová

Akreditácia, legislatíva, vysoké školy, vysokoškolské vzdelávanie, vzdelanie, zákon o vysokých školách.

Annotation

Diploma thesis deals with the legislative amendment of higher education in the Slovak Republic. It is based on the general scheme of education, the right to education and specifies the right to higher education, which are united in the European area Bologna process. The work is characterized by academic autonomy, universities with its internal procedures. Lifelong learning is also part of higher education. The main objective of this work is the analysis of legislative regulations in the field of education at universities. The paper comparison of a number of legislative changes adopted by education in the Slovak Republic submitted an insight into the regularization of status of public and private universities. The work highlights the important role of the Accreditation Commission in the accreditation process. At the same time it provides insight into the role of public school administration in the Slovak Republic and the scope of the Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic. The current contribution of the work is contained in the analysis of the last government's draft of novelization of the Higher Education Act, together with proposals and recommendations for the improvement of higher education and legislation.

Key words

Accreditation, education, legislation, higher education, higher education act, universities.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČASŤ.....	10
1 ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ A INŠTITÚTY	10
1.1 Vzdelanie a právo na vzdelanie	10
1.2 Špecifická práva na vysokoškolské vzdelanie.....	13
1.3 Bolonský proces a európsky priestor vysokoškolského vzdelávania	22
1.4 Charakteristika vysokých škôl	25
1.4.1 Vysoká škola a akademická samospráva	28
1.4.2 Vnútorne predpisy vysokej školy a sankcie za ich porušenie.....	34
1.5 Celoživotné vzdelávanie	35
2 LEGISLATÍVNA ÚPRAVA VYSOKÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU	39
2.1 Komparatistika legislatívnych úprav vysokých škôl	41
2.2 Metodika výberu porovnávaných vysokých škôl	42
2.2.1 Verejné vysoké školy.....	46
2.2.2 Súkromné vysoké školy	48
2.3 Štátna školská správa na Slovensku.....	51
2.4 Pôsobnosť Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky	53
2.5 Akreditácia a Akreditačná komisia.....	58
2.6 Vládny návrh novely zákona o vysokých školách.....	62
3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA.....	65
ZÁVER	73
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	75
ZOZNAM SKRATIEK	79
ZOZNAM OBRÁZKOV, TABULIEK A GRAFOV	80

ÚVOD

Vzdelanie človeka je dôležitou súčasťou života ľudskej spoločnosti v modernej dobe. Slovenská republika vo svojej Ústave v článku 42 plne rešpektuje a zabezpečuje právo na vzdelanie vo všetkých formách.

V právnom poriadku Slovenskej republiky je základom právnej úpravy vysokoškolského vzdelávania zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách, ktorý umožňuje rozvoj moderného vysokého školstva na Slovensku vo vnútroštátnych aj medzinárodných podmienkach.

Hlavným cieľom diplomovej práce je prispieť k hlbšiemu prieniku do legislatívnej úpravy vysokoškolského vzdelávania prostredníctvom štúdia príslušných právnych predpisov. analyzovať Ústavu Slovenskej republiky ako základný zákon štátu, predovšetkým tú časť, ktorá sa zaoberá vzdelaním a právom na vzdelanie. Po teoretickom právnom rozbere je parciálnym cieľom práce určiť návrhy a odporúčania prispievajúce k zlepšeniu vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike, ktoré sú výsledkom výskumu autora zameraného na posúdenie aktuálneho právneho stavu v danej oblasti.

Prvá kapitola diplomovej práce charakterizuje základné východiská a inštitúty vysokoškolského vzdelávania, v ktorých sa zaoberá pojmoslovím v danej oblasti, približuje Bolonský proces a pomenúva vysokú školu, akademickú samosprávu a vnútorné predpisy vysokej školy spolu so sankciami za ich porušenie. Kapitola sa vo svojom závere venuje aj oblasti celoživotného vzdelávania, ktoré je vo svojej podstate systémom vzdelávania od útleho detstva až po aktívny život v seniorskom veku.

Druhá kapitola upiera pozornosť na samotnú legislatívnu úpravu vysokých škôl na Slovensku, porovnáva viaceré právne predpisy z oblasti vzdelávania, poskytuje metodiku výberu porovnávania vysokých škôl, poukazuje na spoločné a rozdielne právne úpravy verejných a súkromných vysokých škôl, ich štruktúru, pričom detailne analyzuje jej jednotlivé právne ustanovenia procesu akreditácie s činnosťou Akreditačnej komisie. Zároveň sa vymedzuje pôsobnosť Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky ako ústredného orgánu štátnej správy Slovenskej republiky pre vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a techniku, pre štátnu starostlivosť o mládež a šport. Kapitola tiež načrtáva novelizáciu zákona o vysokých školách, týkajúcu sa najmä vnútro systémového zaisťovania kvality vzdelávacieho procesu a oblasti kvalitatívneho zvyšovania pedagogickej obce, zmeny sa dotknú problematiky štúdia v externej forme a tiež podpory medzinárodnej spolupráce s inými zahraničnými vysokoškolskými inštitúciami.

Závěrečná třetí kapitola nastoluje návrhy a doporučení k zlepšení vysokoškolského vzdělávání a jeho právní úpravy. Poskytuje pohľad autora na skvalitňovanie vysokoškolského vzdelávania, zabránením masifikácie vysokého školstva s ohľadom na lepšiu uplatniteľnosť absolventov študijných odborov, odstránením prekvalifikovateľnosti niektorých študovaných profesií, zameranie sa na školský marketing, uplatňovanie správnej metodiky prideľovania financií a dotácii a v neposlednom rade zvyšovanie internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania bez vedľajšieho negatívneho efektu odlivu „mozgov“ do zahraničia.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ A INŠTITÚTY

1.1 Vzdelanie a právo na vzdelanie

Vzdelanie človeka je jedným z fundamentálnych prvkov rozvoja osobnosti človeka. Vo všetkých obdobiach produktívneho veku života jedinca je diferencované jeho vekom, zdravotným stavom, fyzickými schopnosťami a prvkami sociálnej integrácie. Základná schopnosť existencie modernej spoločnosti a vedecký pokrok sú závislé na širokospektrálnosti vzdelania ľudí na jednotlivých úrovniach od základného vzdelania po najvyššie dosiahnuteľné vzdelanie. Súčasná spoločnosť v modernom právnom štáte deleguje zabezpečenie jej udržateľnosti v celej tejto rovine na štát ako najvhodnejšiu sociálnu jednotku. Činnosť štátu sa na najvyššej úrovni právneho poriadku prejavuje v ústavnej úprave základných práv formou základného práva na vzdelanie.

Pre každého Ústava Slovenskej republiky zaručuje právo na vzdelanie vyplývajúceho aj z Listiny základných práv a slobôd, tiež z právneho poriadku štátu a zo záväzkov, ktorými je Slovenská republika zaviazaná. Dôležité zakotvenie sa nachádza v článku 33 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „LZPS“), v ktorom sa uvádza, že pre všetkých občanov sa zaručuje právo na bezplatné vzdelanie, ktoré sa poskytuje na základe dvoch parametrov a to schopnosti občana a danej možnosti spoločnosti. Vyššie uvedený dokument je zárukou aj v oblasti slobody vedeckého poznania, tvorivej umeleckej činnosti, podpora slobody prejavu, názorovej slobody bez podmienky štátneho občianstva. Nikto nemôže zabraňovať pri realizovaní práva na vzdelanie a je jeho povinnosťou poskytovať, resp. zabezpečiť ho rôznymi organizáciami neštátneho charakteru.¹

„Vzdelanie prostredníctvom základných a stredných škôl je pre občanov bezplatné.“ Pod bezplatnosťou vzdelania rozumieme to, že štát je povinný znášať výdavky súvisiace so zriaďovaním školských inštitúcií a školských zariadení, tiež prevádzkové a údržbové náklady a popritom nepožaduje úhradu vo forme poplatkov a školného na základných a stredných školách. Výnimkou môžu byť obmedzenie poskytovania práva na bezplatného vzdelania.

¹ Listina základných práv a slobôd, čl. 33

Presné rozsahové vymedzenie bezplatne poskytovať učebnice, učebné texty, a školské pomôcky nie je možné vládne začleniť k bezplatnému právu na vzdelanie. Dá sa konštatovať, že princípy bezplatnosti vzdelania nie sú postavené na tom, že je štátnou povinnosťou pokrývať finančné výdavky v súvislosti s realizovaním občanov svojho práva na vzdelanie. Nevylučuje sa ale fakt, že si štát nemôže určiť čiastkovú platbu, pretože je to jeho výsostným právom. Avšak tým nie je ohrozené právo na bezplatné vzdelanie pre základné a stredné stupne vzdelania.²

Na základe článku 41 odst.1 LZPS uvedených v jej článku 33 je možné si právo uplatňovať len zákonných medziach, ktorými je toto ustanovenie ohraničené. Podľa Ústavného súdu, právo bezplatného základného a stredoškolského vzdelania priznáva aj LZPS, je preňho charakteristická bezpodmienečnosť. Aj keď podľa článku 41 LZPS je možnosť dovoľávať sa práva na bezplatné vzdelanie len v rámci prevádzacích zákonov, je možné považovať to, že so skúmaním hraničných činiteľov a zákonnej výnimky spochybnenej bezpodmienečnosti bezplatného vzdelania na základných aj stredoškolských stupňoch. Ohľadom vysokoškolského vzdelávania, je ústavnou garanciou práva občana na bezplatnosť vysokoškolského vzdelania zakotvené v medziach schopnosti občana a možnosti štátu. Ústavný súd v danej veci uvádza, že nie je možné rozumieť po právom na vysokoškolské vzdelanie to, že každý má právo na štúdium na ním zvolenej vysokej škole. A zároveň je povinnosťou štátu garantovať pre svojich občanov takéto právo, aj keď v konkrétne prijímacie podmienky danej vysokej školy zákon nevymedzuje, lebo sú výsledkom vlastnej pôsobnosti danej vysokoškolskej inštitúcie.³

Právo na vzdelanie má v právnom poriadku Slovenskej republiky ústavný základ v čl. 33 LZPS. Koncepcia práva na vzdelanie v Slovenskej republike je založená na medzinárodne právnom základe v podobe mnohých prameňov medzinárodného práva. Právo na vzdelanie, garantované štátom ako to ukladá LZPS, napriek svojej dôležitosti, nie je možné správne považovať za absolútne právo, z čoho vyplýva, že môže podliehať obmedzeniam. Tie sú nepriamo dovolené, pretože právo na prístup si zo svojej povahy vyžaduje reguláciu zo strany štátu. Regulácia školského systému sa môže líšiť v mieste a čase prihliadajúc na potreby a dostupné prostriedky spoločnosti aj napriek odlišnosti aspektov rôznych stupňov vzdelania.

² Ústava Slovenskej republiky, čl. 42 ods. 1-4.

³ Listina základných práv a slobôd, čl. 41

Koncepcia práva na vzdelanie zakotvená v LZPS je postavená na viacerých pilieroch:

- rovnosť;
- zákaz diskriminácie;
- čiastočná bezplatnosť;
- zákonnosť;
- vzdelanie ako verejná služba;
- pomoc štátu.

Základné právo jednotlivca na vzdelanie je právom zaručeným študentom na štátnych aj nezávislých školách bez rozdielu. Prístup k vzdelaniu musí štát zabezpečiť každej fyzickej osobe bez ohľadu na to, či ide o občana Slovenskej republiky, cudzinca bezdomovca či azylanta. Princíp rovnosti vzdelávacích príležitostí je nevyhnutné vykladať extenzívne do takej miery, aby bola možnosť prístupu každého človeka k vzdelaniu bez ohľadu na vek, pohlavie, sociálny status, príslušnosť k etniku či rase, slobodu myslenia či náboženstva, a to v období po splnení povinnej školskej dochádzky, ktorá je pre občanov Slovenskej republiky a osoby legálne sa zdržiavajúce na jej území povinná. Ide o princíp zákazu diskriminácie, nie absolútnej povahy. Pri výkone štátu zabezpečujúceho nerušený výkon práva na vzdelanie osobám so špeciálnymi vzdelávacími potrebami ide o tzv. dovolené vyrovnávacie opatrenia štátu. Adresované sú špeciálnym subjektom, ktoré sú znevýhodnenými osobami. Tvorí minoritu, majú podstatne ťažší prístup k domáhaniu sa a výkonu práva na vzdelanie ako majorita osôb neznevýhodnených, a preto je im poskytovaná pomoc štátu v rôznych podobách, ktorých účelom je najmä korigovanie nerovnosti prístupu k právu na vzdelanie. Pomoc znevýhodneným osobám zo strany štátu, či už finančná alebo inej povahy, je samostatným pilierom práva na vzdelanie, pričom je nesprávne ju spájať s bezplatnosťou vzdelania. Bezplatnosť vzdelania je štátom garantovaná len v obmedzenej miere, a to pre občanov Slovenskej republiky, sa v tejto časti práva na vzdelanie pertraktuje právo občianske a nie všeobecné. Pri základnom a stredoškolskom vzdelaní poskytovaného štátom alebo jeho zložkou zriadených školách, má bezplatnosť pre občanov Slovenskej republiky nepodmienenú povahu. U škôl zriadených iným subjektom ako je štát alebo organizačná zložka štátu, môže byť vzdelanie poskytované za úplatu, z čoho vyplýva, že ide o výnimku z pravidla bezplatnosti vzdelania pre občanov Slovenskej republiky. Právo na vzdelanie v znení ustanovení článku 33 LZPS je tvorené viacerými vykonávacími predpismi nižšej právnej sily. Daného práva je možné domáhať sa len v medziach uvedených predpisov u nezávislého a

neustranného súdu, prípadne iného správneho orgánu. Právo na vzdelanie je v presahu s ďalším ústavne zaručeným základným právom, konkrétne právom na spravodlivý proces. Z účelu práva na vzdelanie vyplýva, že musí ísť zo strany štátu o základné právo prevažne pozitívneho charakteru, a to povinnosť štátu vzdelanie poskytnúť priamo alebo zaistiť jeho výkon inak - legislatívnou činnosťou. Je to možné dosiahnuť zriadením škôl štátom či jeho zložkami, avšak LZPS pripúšťa aj zriadenie škôl iných ako štátnych. Poskytovanie vzdelania na školách je verejnou službou bez ohľadu na zriaďovateľa školy. Dosiahnuté vzdelanie na školách zriadených štátom alebo jeho zložkou, na školách zriadených iným subjektom je rovnocenné a musí dosahovať rovnakú úroveň kvality. Právna úprava podmienok k zriadeniu neštátnych škôl a podmienok vyučovania na nich je výsledkom tohto procesu. Je vhodné upozorniť na rozporuplnosť všeobecne uloženej povinnosti na povinnú školskú dochádzku pre občanov, cudzincov s legálnym pobytom ako aj pre azylantov z LZPS a absenciu bezplatnosti prístupu k vzdelaniu v rozsahu povinnej školskej dochádzky pre osoby, ktoré nie sú občanmi Slovenskej republiky.

1.2 Špecifická práva na vysokoškolské vzdelanie

Každý môže od štátu požadovať určité plnenie, spočívajúce v garancii možnosti domôcť sa výkonu základného práva. Negatívna povinnosť nebrániť v prístupe a výkonu práva na vzdelanie občanov pri základnom a stredoškolskom vzdelaní sa viaže aj na ďalšie dve podmienky: schopnosti občana a možnosti spoločnosti. Tieto uvedené špecifiká tvoria dva rozmery práva na bezplatné vysokoškolské vzdelanie. Prvý rozmer ohraničený možnosťami spoločnosti určuje kapacitu študentov, ktorým je možné bezplatné vysokoškolské vzdelanie poskytnúť a druhý rozmer v podobe schopnosti občana, slúži k výberu najúspešnejších uchádzačov. Ide o súbeh kvantitatívnych a kvalitatívnych podmienok. Pojem schopnosti občana je medzi teoretikmi práva označovaný potrebný minimálny intelektuálny štandard uchádzača o štúdium na vysokej škole, pričom podradenie ďalších štandardov napríklad ako zdravotný stav alebo vek, sa nevyskytuje. Prístup k vzdelaniu na vysokej škole smerujúcemu k výkonu určitého povolania, ktoré napriek tomu, že vyžaduje špecifický zdravotný stav prípadne vek, nie je možné obmedziť. Predložený názor je odvodený aj z ustanovení zákona, ktoré ukladajú predovšetkým intelektuálne zamerané podmienky k prijatiu ku štúdiu na vysokej škole pre vysoké školy, a to či už ide o podmienky obligatórne alebo fakultatívne.⁴

⁴ § 57 zákon o vysokých školách

Pojem možnosti spoločnosti, na ktorom stojí kvantitatívna podmienka prístupu občanov k bezplatnému vysokoškolskému vzdelaniu, nie je vymedzený v zákone a nezaobrá sa ním ani teoretická právna veda. Absencia hlavného vymedzenia nie je prekvapujúca, pretože vytvorenie komplexného, jasného, určitého a overiteľného vzorca určujúceho možnosti spoločnosti, nie je fakticky možné. Okrem toho, by problémom bolo aj stanovenie periodicity aplikácie vzorca na zistenie možnosti spoločnosti, čiže úpravy kvantitatívnej podmienky v zákone, ktorá by musela mať komplexnejšiu formu. Otázkou by boli študujúci študenti za predpokladu, že by možnosti spoločnosti klesli na takú úroveň, aby to vyžadovalo zánik ich práva na bezplatné vysokoškolské vzdelanie, i keď by sa to týkalo len zlomku študentov, znamenalo by to výrazný zásah do právnej istoty študenta.

Ďalšími podstatnými špecifikami práva na vysokoškolské vzdelanie sú rozdiely v práve na pomoc pri štúdiu zo strany štátu a odlišné kritéria pre zriaďovanie neštátnych vysokých škôl. Podľa Ústavy Slovenskej republiky v článku 42 ods. 1 až 4 sa právo vzdelanie kodifikovalo takto: „Každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie na základných a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách.“⁵ Na základe zákonných podmienok sa ustanovili možnosti ako zakladať školy iné ako štátne, s následnými právnymi normami upravujúcimi vyučovanie na týchto školách a s právomocou spoplatnenia takéhoto poskytovania vzdelávania. Zároveň je dôležité spomenúť, že zákon stanovuje podmienky za ktorých je má občan právo požadovania pomoci od Slovenskej republiky súvisiaci s poskytovaním vzdelávania. Vyššie uvedené práva sú obsiahnuté aj LZPS v článku 33.⁶

Pri výklade práva na vzdelanie je potrebné vychádzať z historického exkurzu vývoja ústav. V roku 1920 nebolo vo vtedajšej Ústave jednoznačne garantované právo občanov na vzdelanie. Daná právna oblasť bola zhrnutá v piatej hlave ústavy, v časti občianskych práv a slobôd a to v právnych normách § 119 a § 120. Ich hlavným princípom je definovanie vzťahu školy a štátnej správy z dôrazom na riadenie a garanciou vzdelávacieho procesu. Žiadne z právnych ustanovení ústavy negarantuje občanom právo na vzdelanie. Keď sa

⁵ DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky- Komentár*. Šamorín: Heuréka, 2007. s. 429. ISBN 80-89122-38-8.

⁶ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 231. ISBN 80-85719-23-1.

historicky posunieme do roku 1939 je možné konštatovať rovnaký záver vo vzťahu k ústavnej garancii práva na vzdelanie pre občana, pretože ústavný zákon č.185/1939 Sl. z. prakticky priamo určuje, že štát nie je garantom tohto práva, ale prenáša túto kompetenciu na rodičov detí, ktorým vzniká povinnosť zabezpečenia primeranej výchovy a školského vzdelania. Ak hovoríme o prvých náznakoch práva na vzdelanie, tak z hľadiska ústavnej garancie sú veľmi stručne zakomponované v základných článkoch ústavy 9. mája. Konkrétnejšie v článku III ods. 3 tak, že všetci ľudia majú možnosť si takéto právo uplatňovať. Až v ustanoveniach § 12 až §14 ústavného zákona č. 150/1948 sa odkazuje na presnejšie uplatňovanie práva na vzdelanie s významnou pozíciou štátu plniaceho úlohy pre občanov v tejto oblasti.⁷

V ďalšom ústavnom zákone č. 100/1960 Zb. stojí za zmienku ustanovenie článku 16 odseku 1 v ktorom sa stanovila kultúrna politika Československa v oblasti rozvoja, výchovy, vyučovania uskutočňovaných na pilieroch vedeckého svetonázoru a marxizmu-leninizmu. Samotné poskytovanie práva na vzdelanie sa odzrkadlilo najmä v článku 24 odsek 1 s jasným zadefinovaním, že všetci občania majú právo na vzdelanie, ktoré sa povinne a bezplatne zabezpečuje najmä prostredníctvom základného školského vzdelávania pre mládež do veku 15 rokov s nadväznosťou na vysokoškolské vzdelanie. V ďalších nasledujúcich odsekoch je špecifikovaný spôsob prehľbovania vzdelania občanov prostredníctvom pomocných pracovných organizácií, závodov a družstiev.⁸

Špecifické právo na vzdelanie sa nachádza aj v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. V ňom je právo na vzdelanie široko zakotvené aj priznanou právnou ochranou. V článku 13 paktu je jasne stanovené, že štát, ktorý pristúpil k podpisu a tým prejavil so súhlas so zmluvnou viazanosťou poskytovať všetkým osobám na svojom území právo na vzdelanie, ktoré má prispieť k uplatňovaniu ľudských práv a základných slobôd.⁹

Podľa prvého odseku paktu si štáty ako zmluvné strany stanovujú pravidlá, ktoré sa zaviazali dodržiavať, konkrétne:

⁷ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 231. ISBN 80-85719-23-1.

⁸ Tamtiež, s. 236.

⁹ Tamtiež, s. 237.

- a) „základné vzdelanie je povinné a slobodne prístupné pre všetkých;
- b) stredoškolské vzdelanie vo svojich rôznych technických a odborných sa umožňuje a sprístupňuje pre každého prostredníctvom vhodných prostriedkov a postupne sa zavedie bezplatné vzdelanie;
- c) vyššie vzdelanie sa rovnako sprístupňuje pre každého prostredníctvom vhodných prostriedkov a postupne sa zavedie bezplatné vzdelanie;
- d) elementárne vzdelanie pre osoby, ktoré nezískali alebo nedokončili ani základné vzdelanie, pokiaľ je možné sa povzbudzuje alebo zintenzívňuje;
- e) na všetkých stupňoch vzdelávania je potrebné vyvíjať úsilie k rozvíjaniu školského systému, zavádza sa primeraný a spravodlivý štipendijný systém a priebežne je potrebné zlepšovať materiálne zabezpečenie vyučujúcich (čl. 13 ods. 2).“¹⁰

V medzinárodnom pakte sa podľa článku 13 odseku 3 zmluvní aktéri dohodnú na akceptácii a uznávaní rozhodnutí rodičov a poručníkov detí vo veciach výberu školy, a to platí aj v prípade výberu školy, ktorá je založená verejnými orgánmi. Tie zodpovedajú za poskytovanie minimálnej úrovne vzdelania určenú štátom. Zároveň garantujú správnu výchovu, slobodu náboženského presvedčenia a posilňovanie morálky. Dôležitým ustanovením, ktoré je dôkazom nezasahovania do obmedzovania slobody občanov a organizácii v článku 13 odsek 4 sa dbá na zachovávanie všetkých slobôd, čo je možné považovať za významný garančný prvok zaväzujúci každú vzdelávaciu inštitúciu k poskytovaniu vzdelania na zákonne stanovenej minimálnej úrovni.

Právo na vzdelanie sa uvádza aj v Dodatku protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, konkrétne v článku 2 nasledovne: „*Žiadnemu občanovi sa nemôže odoprieť právo na vzdelanie. Pri akejkoľvek pracovnej funkcii v oblasti výchovy a výučby vykonávajúcu štátom, bude zachované právo rodičov rozhodovať o budúcom vzdelaní a výchove ich detí a o ich náboženskom a filozofickom presvedčení.*“¹¹

Unikátnosť práva na vzdelanie spočíva v umožnení štúdia na ktoromkoľvek stupni, prierezovo od základného až po vysokoškolské. Aj kvôli tomu, je zásadnou a nevyhnutnou otázkou právna ochrana práva na vzdelanie, ktorá je ústavné zakotvená v článku 35 odseku 1

¹⁰ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 232. ISBN 80-85719-23-1.

¹¹ Dodatok protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, čl. 2

Ústavy Slovenskej republiky spolu s právom na prípravu na povolanie. Popri práve na vzdelanie je toto právo sekundárnym, resp. nadväzujúcim poskytovaním právom Ústavou Slovenskej republiky. Spočíva najmä v odbornej príprave do pracovného prostredia, zahŕňa aj rekvalifikačný proces na prípravu do iného povolania alebo posilnenie vedomostí prostredníctvom vyššieho vzdelávania k odbornejšiemu pracovnému zaradeniu. Považujeme za dôležité upozorniť na previazanosť obidvoch dôležitých práv. Nie je možné kvalifikovane popísať ich vzťah ako symbiotický, ale konkrétnejšie je možné ich popísať z hľadiska právnej špecifikácie vzdelania na učňovských školách. Porovnaním článku 35 odsek 1 s článkom 42 odsek 1 a 2 je možné odborne predostrieť stanovisko potvrdzujúce odlišnosť medzi ustanovením o príprave na povolanie na učňovských školách a ustanovením zakotvujúce právo na vzdelanie na iných typoch škôl (ako napr. sú školy učňovské). Právnym argumentovaním, je možné vyvodiť záver, že obidve ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky nie je možné z hľadiska legislatívneho výkladu prekryvať.¹²

Dôležitým symbolom pertraktovaného práva je jeho konformita, pretože každý občan bez ohľadu na jeho štátnu príslušnosť ho môže využívať. Existuje iba jedna podmienka, ktorá vyššie spomínané právo obmedzuje. Hraničným činiteľom tohto obmedzenia je financovanie vzdelania. Na základe štátnej príslušnosti sa občan Slovenskej republiky a cudzinec nenachádzajú na rovnakom prístupe k všetkým stupňom vzdelania. Tento parameter sa uplatňuje v právnom princípe tak, že bezplatným vzdelaním na základných a stredných školách disponujú iba občania Slovenskej republiky. Naopak cudzí štátni občania nemajú rovnaký právny nárok na bezplatnosť týchto stupňoch štúdia garantovaných Ústavou Slovenskej republiky. Vysokoškolské štúdium je v Ústave upravené len pre občanov na základe ich schopností, nadania a možností, ktoré im štát ponúka. Ústavné zakotvenie v článku 42 odseku 2 je špecifické svojou úpravou vzťahov súvisiacich s prepojením financovaním vzdelania a ústavného práva na vzdelanie. Z tohto ustanovenia vyplýva, že nie je možné finančné zabezpečenie poskytovať pre občanov štátu, ale nie pre cudzincov. V článku 42 ods. 1 ústavy je zakotvené, že cudzinci majú právo na vzdelanie neobmedzene, vychádzajúc z právnej dikcie, že každý má právo na vzdelanie. Považujeme to za právny ústavný paradox, ktorý spočíva v rozdielnej interpretácii poskytovania vzdelania pre občanov Slovenskej republiky na vysokoškolskej úrovni ohraničené ich schopnosťami (tzn. iba časť

¹² DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 233. ISBN 80-85719-23-1

občanov), ale nie pre cudzincov, ktorí majú tiež právo na štúdium na vysokej škole bez ohľadu na ich predpoklady.¹³

Môžeme teda konštatovať, že právo na vysokoškolské vzdelanie sa priznáva v rozdielnom režime ako právo na základných a stredných školách. Ústava používa právnu formuláciu podľa schopností a možnosti spoločnosti. Implikujú sa tu dve podmienky. Subjektívna podmienka sa týka schopností občana a objektívna podmienka sa vzťahuje na možnosti spoločnosti s následkami zaťažujúcimi štát. Možnosti spoločnosti predstavujú premennú veličinu, ktorá z časového hľadiska a ekonomicko-hospodárskeho vývoja nie je konštantná. Z toho je možné usúdiť, že zlepšením možností spoločnosti v zmysle článku 42 odseku 2 sa automaticky prejaví v rozšírení dostupnosti práva na bezplatné vzdelanie na vysokých školách. Naopak, zhoršením hospodárskych výsledkov štátu sa obmedzí dostupnosť práva na bezplatné vzdelanie na vysokých školách. Preto ústavní zákonodarcovia zakotvili kumulatívne podmienky aj v podobe schopností občana. Myslia sa tým, tie vlastnosti občana, ktoré v extenzívnom výklade nezaručujú len vedomostné predpoklady k štúdiu na vysokej škole, ale aj „schopnosť“ zabezpečiť si finančné prostriedky na pokrytie vzdelávania na vysokej škole.¹⁴

Zhrnutím právnych tvrdení je možné kvalifikovane konštatovať, že právnym výskumom, že Ústava Slovenskej republiky priznáva každému občanovi len jedno právo, a to právo na vzdelanie vysokých školách, ktoré môže, ale nemusí byť bezplatné. O tom sa rozhodne na základe širších faktorov vyplývajúcich z možností spoločnosti v spojení so schopnosťami občana.

Dôsledky právnej nejasnosti je možné vidieť aj v súdnej praxi, keďže právo na vzdelanie tak ako je ústavne kodifikované bolo predmetom až dvoch konaní pred Ústavným súdom. Podstatou prvého súdneho prípadu bolo rozhodnutie Ústavného súdu vo veci prístupu k vzdelávaniu na vysokých školách, ktoré malo byť porušené z hľadiska nedodržania rovnakých právnych možností umožnenia štúdia na vysokej škole. Neúspešný študent podložil svoje tvrdenia o porušovaní prístupu k vzdelaniu na 90% úspešnosti ním vykonaného prijímacieho

¹³ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 233. ISBN 80-85719-23-1.

¹⁴ DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky- Komentár*. Šamorín: Heuréka, 2007. s. 431. ISBN 80-89122-38-8.

testu v roku 1993 na základe, ktorého bol neprijatý na štúdium práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V rozhodnutí o neprijatí na štúdium dekan v odôvodnení argumentoval slabými výsledkami zo stredoškolského štúdia. Študent v podnete na Ústavný súd tvrdil, že hoci nemal veľmi dobré výsledky, ale cítil diskrimináciu, pretože jeho výsledky boli ovplyvnené jeho zdravotnými komplikáciami. Ako bolo neskôr zistené, z rovnakých dôvodov bol už predtým neúspešný v rokoch 1991 a 1992. Po predložení dôkazných dokumentov zo strany fakulty bolo podložené tvrdenie o rovnakom zaobchádzaní so všetkými uchádzačmi o štúdium práva, pretože ako vyplýva z prijímacieho testu študenta získal 720 bodov z možných 800, avšak za študijné výsledky z vysvedčení získal iba 10,67 bodu a z 2620 uchádzačov skončil v poradí 1506. Ústavný súd tak dospel k záveru, že pre všetkých účastníkov prijímacieho konania boli nastavené a umožnené rovnaké podmienky práva na prístup k vzdelaniu. Okrem ústavnej garancie vychádzali aj z noriem nižšej právnej sily s ustanovením §18 ods. 1 zákona č. 172/1990 Zb. o vysokých školách. Podmienky prijímacieho konania boli schválené akademickým senátom právnickej fakulty na návrh dekana právnickej fakulty. Podľa článku 42 odseku 2 Ústavy Slovenskej republiky je právo na vysokoškolské vzdelanie obmedzené podľa schopností občana a možností spoločnosti. Uvedené schopnosti sa v danom prípade skúmajú tak, ako si ustanovil akademický senát Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Vzhľadom na to, že schopnosti sa overili právne rovnakým spôsobom u všetkých účastníkov prijímacieho konania, je možné potvrdiť, že podnet na Ústavný súd bol podaný neopodstatnene.¹⁵

V druhom konaní pred Ústavným súdom sa pojednávalo vo veci určenia povinnosti platiť poplatky za učebnice resp. učebné pomôcky podľa nariadenia vlády č. 196/1993 Z.z. V rozhodnutí Ústavný súd konštatoval, že ústavné právo na bezplatné vzdelanie priznané článkom 42 odseku 2 Ústavy Slovenskej republiky je potrebné vykladať extenzívne z pojmu bezplatného vzdelania po obsahovej a rozsahovej stránke uvedenej v článku 1 ods. 2 a článku 4 písm. a) Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelania z roku 1960. To znamená, že bezplatnosť vzdelania na základných školách zásadne vylučuje akékoľvek poplatky spojené s prístupom k vzdelaniu, ako i s poskytnutím úrovne a kvality vzdelania. Nie je brané do úvahy samotné označenie poplatkov, ale na aký účel slúžia. Stanovenie poplatkov podmieňujúcich

¹⁵ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 233. ISBN 80-85719-23-1.

prístup k základnému vzdelaniu je v rozpore s ústavným zakotvením bezplatného prístupu k základnému vzdelaniu garantovanému Ústavou Slovenskej republiky.¹⁶

Ukladaním poplatkov za učebné pomôcky sa deklaruje nespokatňovanie samotného prístupu k vzdelaniu a tiež nespokatňuje sa ani jeho úroveň a kvalita na základných školách. Zavedením poplatkov za učebnice sa preto nepodmieňuje úroveň a kvalita vzdelania na základných školách. K danej problematike bol viackrát vykonaný výskum organizáciou UNESCO, ktorý potvrdil vyššie uvedené tvrdenia. Zároveň z vykonaných výskumov vyplývajú aj iné zistené fakty z novembra 1991 podľa ktorého až 81 štátov nespokatňuje zápis do štátnych škôl výberom školných poplatkov, 18 štátov si stanovilo ako podmienku zápisu na základné školy platenie školného a iba 3 štáty si stanovili čiastočné pravidlá súvisiace so zápisom do školy podmienené úhradou.¹⁷

Pri nastolenej problematike je podstatné si uvedomiť, či krajiny disponujú dostatkom financií na zabezpečenie okrem bezplatného vzdelania aj bezplatné poskytovanie učebných pomôcok. I keď v medzinárodných dohovorochoch nie je nikde ustanovené, že štát nemôže ísť nad rámec svojich záväzkov, pri rozlišovaní medzi platbou za vzdelávanie a platbou za učebnice je dôležité vychádzať z ďalšieho výskumu organizáciou UNESCO. V ňom sa uvádza, že až 27 štátov nezabezpečuje poskytovanie učebníc bezplatne a 8 z týchto štátov dokonca má povinnosť platby za štúdium.¹⁸

Z výsledkom výskumu je jasné pozorovateľné, že každá krajina si bezplatnosť vzdelania vykladá po svojom. Školské inštitúcie disponujú právom ukladania finančných poplatkov za učebné pomôcky, ktoré zároveň nijak neporušujú ustanovenia o bezplatnosti vzdelania, pretože nie poplatky nie sú podmienkou k vzdelaniu.¹⁹

V dôvodovej správe k Ústave Slovenskej republiky je zakotvené prebratie a rozvoj právnej úpravy vyplývajúcej z Listiny základných práv a slobôd. Okrem iného sa poukazuje aj na právny rámec zachovania bezplatnosti vzdelania pre každého občana, ktorý nemá

¹⁶ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 233. ISBN 80-85719-23-1.

¹⁷ Tamtiež, s.233.

¹⁸ Tamtiež, s. 233.

¹⁹ Tamtiež, s. 234.

absolvovanú povinnú školskú dochádzku. Zaradením do dôvodovej správy sa zákonodarcovia snažili upriamiť pozornosť na predchádzanie finančným poplatkom. Tie by mohli byť ukladané pri určitých nepredpokladaných situáciách u študentov ako je napr. opakovanie ročníka, či opakovanie skúšky. Dôraz sa kladie najmä to, že bezplatné základné a stredoškolské vzdelávanie je výsostne bezplatné, ak je to v možnostiach spoločnosti.²⁰

Pri vysokoškolských inštitúciách hovoríme o odplatnom vzdelaní, ak sa neurčí inak. Odplatné vzdelanie je charakterizované uložením platieb za nespravenie skúšky v stanovenej lehote školou alebo opakovanie ročníka z dôvodu nesplnenia študijných výsledkov. Sem nezaraďujeme úhrady za učebné pomôcky, pretože tie sú bezplatne poskytované študentom. Je to možnosť platby ako pokračovať vo vyššom ročníku na vysokej škole, ako aj poplatok za opakovanie skúšky. Medzi finančnými úhradami, ktoré porušujú právo na bezplatné vzdelanie považujeme také, ktoré sami podmieňujú prístup k vzdelaniu. Sem nezaraďujeme úhrady za učebné pomôcky. Jednotnú úpravu bezplatného vzdelania a úkony, ktoré sa pokrývajú poplatkami sú obsiahnuté v normách medzinárodných dohovoroch. Avšak každý štát, si sám stanovuje, ktoré finančné poplatky sa budú a nebudú ukladať na určitom stupni vzdelávania.²¹

Ústava Slovenskej republiky určuje, že na školách, ktoré nie sú štátnymi sa môže vzdelanie poskytovať za úhradu. Patria sem súkromné a cirkevné. V rozsahu týkajúceho sa cirkevných škôl sa v článku 42 odsek 3 vzťahujú osobitosti aj ustanovenia článku 24 odseku 3, podľa ktorého právo zakladať iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov sa nevzťahuje na zakladanie cirkevných škôl poskytujúcich vzdelanie. Ústava Slovenskej republiky určuje spoločné podmienky pre zriaďovanie všetkých typov škôl, ktoré nie sú štátne bez toho, aby výslovne ustanovila, že poskytnutie vzdelania v cirkevných školách podlieha inej právnej úprave.²²

²⁰ Ústava Slovenskej republiky, čl. 42.

²¹ DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava: MANZ, spol. s r. o., 1999. s. 236. ISBN 80-85719-23-1.

²² DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky- Komentár*. Šamorín: Heuréka, 2007. s. 431. ISBN 80-89122-38-8.

1.3 Bolonský proces a európsky priestor vysokoškolského vzdelávania

Z medzinárodného hľadiska nemôžeme zabudnúť ani na Bolonský proces presadzujúci myšlienku unifikácie vzdelávacieho procesu s cieľom vytvoriť Európsky vysokoškolský priestor prostredníctvom harmonizovania akademických titulov a jednotlivé študijné typy pre dané odbory štúdia. V roku 1998 bola ministrami Francúzska, Talianska, Veľkej Británie a Nemecka ratifikovaná Deklarácia o harmonizácii európskeho systému vysokého školstva, známa aj ako Sorbonská deklarácia. Výsledkom tohto stretnutia bolo prijatie spoločných vysokoškolských zásad a cieľov spočívajúcich najmä vo vytvorení jednotného bakalárskeho štúdia, umožnení celoživotného vzdelávania a tiež v možnosti uznávania titulov získaných na prvom cykle vysokoškolského štúdia. Dôležité bolo aj zasadnutie z roku 1999 v talianskej Bologni, na základe ktorého vznikla dohoda ministrov, že stretnutia takého účelu budú vykonávané pravidelne v dvojročných intervaloch pri ktorých sa posúdi vývoj a stav školstva v každom štáte. Na základe tejto dohody boli prijaté pravidlá 29 ministrami európskych štátov týkajúce sa tvorby Európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania v časovom horizonte do roku 2010. Vytýčilo sa najmä 6 hlavných tém zaoberajúcich sa vznikom kreditového systému, zlepšenia mobility, vylepšenia spolupráce v hodnotení kvality, vytvorenia podobných stupňov vysokoškolského vzdelávania, procesom uznávania titulov a nastolenia užšej spolupráce vo vede a výskume.²³

Ďalším významným krokom už pod hlavičkou Bolonského procesu bolo stretnutie ministrov v roku 2001 na konferencii, kde bolo prijaté tzv. Pražské komuniké. Ním boli kodifikované hlavné ciele vzdelávania postavené na zvyšovaní a posilňovaní kvality vzdelávania, rozvoji celoživotného vzdelávania, zvyšovaní konkurencieschopnosti a súťaživosti európskych vzdelávacích inštitúcií a taktiež podpora aktívnej účasti študentov na vzdelávaní. Podľa dohodnutých pravidiel o intervaloch stretnutí sa po dvoch rokoch v roku 2003 v Nemecku podpísalo tzv. Berlínske komuniké, ktoré vo svojej podstate malo v pláne odstránenie národných legislatívnych rozdielov, zavedenie kreditového systému aj

²³ *The history of European cooperation in education and training : Europe in making - an*

example. Luxemburg : Publications Office of European Union, 2006. s. 330. ISBN 92-894-8986-3.

v celoživotnom vzdelávacom procese a rozšírilo základný bakalársky a magisterský stupeň vzdelávania o doktorské štúdium.²⁴

V roku 2005 sa stretli ministri (45) z viacerých štátov v Nórsku, kde boli v meste Bergen prijaté dve listiny, ktoré určovali základný smer vzdelania na vysokých školách v horizonte do roku 2010. Sú to tieto dokumenty: „*Ráмец kvalifikácie pre Európsky priestor vysokoškolského vzdelávania a Súbor štandardov pre zaistenie kvality a princíp Európskeho registra agentúr pre zabezpečenie kvality.*“²⁵

Do hodnotenia naplánovaného posunu vysokého školstva vychádzajúceho z vtedajšieho aktuálneho stavu vzdelávania na vysokých školách sa zapojili tiež vysokoškolskí študenti a aj pedagógovia. Bolo zistené, že niektoré ciele nie je možné naplniť podľa stanovených opatrení. Najmarkantnejšie to bolo možné pozorovať v problematike sociálna spravodlivosť, uznávanie získaného vzdelania a hlavne v procese modernizovania vysokoškolského systému. Nemožno nespomenúť aj problémy s financovaním alebo uplatnením absolventov v praxi. Zmenila sa sa aj stratégia, a ďalšie konferenčné stretnutie v roku 2009 Louvain-la-Neuve vychádzalo z 10 ročného dlhodobjšieho vývoja vo vzdelávaní. Novinkou bolo, aby účastníkmi boli aj krajiny mimo Európy, pre ktorých to bola možnosť rozšírenia spolupráce. Prínos stretnutia spočíval v pokuse zavedenia rovného prístupu ku štúdiu pre študentov bez akéhokoľvek rozdielu, avšak najdôležitejším bodom bolo väčšia zainteresovanosť verejného záujmu na celoživotnom vzdelávaní.²⁶

Pre Bolonským proces malo najväčší význam stretnutie z roku 2010, pretože na ňom sa vyhodnotili dosiahnuté výsledky Bolonského procesu. Ministerské stretnutia sa konali vo Viedni a v Budapešti a účastníkmi boli aj hostia z Centra pre štúdium vysokoškolských politík pri Univerzite v Twente, Medzinárodného výskumného, konzultačného a manažérskeho strediska pre poskytovanie služieb v rozvoji sociálnych a ekonomických služieb a

²⁴ Text Pražského komuniké ,Praha: MŠMT, [online]. 2000. [2017-01-12]. Dostupné z:

www.msmt.cz/file/8888_1_1/download/

²⁵ *The history of European cooperation in education and training : Europe in making - an example.* Luxemburg : Publications Office of European Union, 2006. s. 330. ISBN 92-894-8986-3.

²⁶ ENQA, Helsinki. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* [online]. 2000 [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2013/06/ESG_3edition-2.pdf

Medzinárodného strediska pre výskum vysokého školstva. Táto neobvyklá rozšírená spolupráca vyústila k podpísaniu výsledku všetkých stretnutí tzv. „*Budapeštianskej – Viedenskej deklarácie o Európskom priestore pre vysokoškolské vzdelávanie*“. Dokument mal veľa signatárov, ale nie každý štát bol ochotný sa podrobiť zmene vlastného systému fungovania vysokoškolského vzdelávania a preto bolo možné konštatovať, že hlavný cieľ Bolonského procesu sa nepodarilo dosiahnuť.

Ďalším dôležitým krokom Slovenskej republiky bol vstup do Európskej únie. Právoplatným členom Európskej únie sa stala 1.5. 2004. Prijatím záväzku má byť krajina zviazaná z ratifikovaných medzinárodných zmlúv, ktoré sú vyhlásené v zbierkach zákonov v Slovenskej republike. Po vstupe do Európskej únie sa prijímali len také právne normy, ktoré boli konformné právom Európskej Únie. Slovenská republika nadobudla členstvo v spoločnom európskom vysokoškolskom priestore a pre jej obyvateľov sa rozšírili možnosti do všetkých európskych štátov, kde mali možnosť uplatňovania práva na vzdelanie v iných členských štátoch. V zákonných normách to bolo potvrdené takto: „*Európska Únia pomáha k prispievaniu rozvoja kvalitného vzdelávania s podporu a spoluprácou medzi členskými štátmi a, ak je to potrebné, podporuje a dopĺňa vzdelávacie činnosti členských štátov pri zachovávaní rešpektu k ich zodpovednosti za obsah vyučovania a organizovania procesov vzdelávania a s prihliadnutím na kultúrnu a jazykovú rôznorodosť.*“

K najdôležitejším dokumentov v oblasti vzdelávania patria *Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Dohovor o právach dieťaťa, Európska sociálna charta a Dohovor o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelania*. Neopomenuteľné je aj podpísanie dvojstrannej medzinárodnej zmluvy uzatvorenej medzi Českou republikou a Slovenskou, ktorou si oba štáty vzájomne ustanovili sprístupnenie a uznávanie dokladov o vzdelaní získaných na vysokých školách pôsobiach na území Českej republiky a Slovenskej republiky. Listina v podobe diplomu o dosiahnutom vysokoškolskom vzdelaní vydaná v zmluvnom štáte sa automaticky uznáva ako diplom vydanom v druhom zmluvnom štáte. Z uvedeného vyplýva, že diplom sa považuje za rovnocenný aj bez úradného schválenia.²⁷

²⁷ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 60/2015 Z. z. – Zmluva medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o vzájomnom uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydávaných v Slovenskej republike a v Českej republike.

1.4 Charakteristika vysokých škôl

Vysokoškolské inštitúcie, ktoré sú súčasťou európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru si vytýčili hlavný zámer svojho pôsobenia spočívajúci v rozširovaní vedomostí, posilňovaní múdrosti, podpore tvorivosti a rozvoji harmonickej osobnosti. Vysokými školami sú podľa zákona vysokých školách právnické osoby, ktorých nevyhnutnou podmienkou je mať sídlo na území Slovenskej republiky a sprostredkovávajú štúdium v oblasti vedy a techniky, pri ktorých sa vykonáva základný výskum, vychádza sa z najnovších poznatkov vedy a techniky pri vzdelávaní študentov, ktorí sú priamo zapájaní do štúdia.

„Vysoké školy sa podľa charakteru a rozsahu svojej činnosti členia na:

- *univerzitné vysoké školy – poskytujú vzdelávanie v študijných programoch všetkých troch stupňoch s významným podielom študijných programov druhého stupňa a študijných programov tretieho stupňa. Študijné programy sú uskutočňované vo vedeckej, technickej alebo umeleckej oblasti a v kompatibilite so súčasným stavom a rozvojom. Pojem univerzita alebo jeho odvodené tvaroslovie môžu mať vo svojom názve len univerzitné vysoké školy.*
- *neuniverzitné školy sa označujú ako odborné vysoké školy; poskytujú vzdelávanie prevažne v študijných programoch prvého stupňa.“²⁸*

Každá vysoká škola je povinná sprostredkovať pre svojich absolventov informačno-poradenské služby v súvislosti s ich ukončením štúdiom a zároveň napomáha k priamemu uplatneniu absolventov podľa študijných programov v rôznych oblastiach praxe. V Slovenskej republike poznáme tri kategórie štátnych vysokých škôl- **vojenské, policajné a zdravotnícke vysoké školy**. Štátnymi rozpočtovými organizáciami napojenými na štátny rozpočet sú vojenské vysoké školy. V ich názve musí byť obsiahnutý pojem „vojenská“ alebo „ozbrojené sily“. Ich absolventi si môžu nájsť v pracovnoprávnej oblasti pozíciu najmä v ozbrojených silách SR. Jedinú vysokú školu na území Slovenskej republiky poznáme ako Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši zriadenú na základe zákona č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála

²⁸ ŠKULTÉTY, P. Správne právo hmotné, Všeobecná časť, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. s. 128. ISBN 80- 7160-205-1.

Milana Rastislava Štefánika. Vojenská bezfakultná škola, ktorá vzdeláva odborníkov na výkon povolania- profesionálny vojak a tiež zabezpečuje vzdelávanie civilného personálu Ozbrojených síl SR a pôsobí pod Ministerstvom obrany Slovenskej republiky. Z hľadiska financovania je napojená na rozpočet Ministerstva obrany. Proces vzdelávania prebieha prostredníctvom akreditovaných študijných programov, tiež celoživotným štúdiom, odborným a vojenským výcvikom vo forme bakalárskej, magisterskej a doktorandskej. Vojenská škola sa spravuje podľa schválených vnútorných predpisov ministerstvom obrany. Tou najpodstatnejšou vnútornou právnou normou je Štatút Akadémie obrany. Organizačná štruktúra Akadémie je skladá z rektora, rektorátu, prorektorov, kvestúry, katedier, centier a školských jednotiek. V prípade potreby zistenia iných informácií o orgánoch, je dôležité použiť inú právnú normu a to Štatút Akadémie ozbrojených síl. Medzi hlavné ciele vojenskej vysokej školy patrí myšlienka rozvoja osobnosti, podpora zručnosti a tvorivosti s dôrazom na oblasť bezpečnosti a obrany Slovenskej republiky.²⁹

Policajnou vysokou školou je Akadémia policajného zboru v Bratislave, ktorá bola zriadená zákonom č. 370/1992 Zb. o zriadení Akadémie Policajného zboru Slovenskej republiky. Jej pôsobenia zaraďujeme do priestoru európskeho vysokoškolského vzdelávania a aj do spoločného európskeho výskumného priestoru. Jej úlohou je výchova a vzdelávanie odborných pracovníkov vykonávajúcich bezpečnostné služby, výkon verejnej správy a výkon služby v Policajnom zbore. Zaoberá sa vzdelávaním v akreditovaných študijných programoch vo forme bakalárskej, magisterskej a doktorandskej. Jej financovanie je zabezpečené z rozpočtu ministerstva vnútra, s čím súvisia aj prepojenie v rôznych činnostiach výkonu, ktoré sú špecifikované v Štatúte Akadémie policajného zboru. V ňom sa nachádza aj personálno-organizačné členenie, postavenie samosprávnych orgánov akadémie, funkcie jednotlivých katedier, kvestorátu, kancelárie rektora, odborov a oddelení. Z hľadiska medzinárodnej spolupráce Akadémie posilňuje a upevňuje vzťahy s inými vysokými školami pôsobiacimi v zahraničí, organizuje vzdelávacie a výmenné pobyty s medzinárodnými policajnými vysokými školami.³⁰

Ďalšou kategóriou štátnych škôl sú zdravotnícke školy. Sem zaraďujeme jednu vysokú školu a to Slovenskú zdravotnícku univerzitu v Bratislave. Vznik univerzity zabezpečil zákon

²⁹ § 1 zákon č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika.

³⁰ Zákonné opatrenie č. 370/1992 Zb. o zriadení Akadémie Policajného zboru Slovenskej republiky.

č. 401/2002 Z.z. o zriadení Slovenskej zdravotníckej univerzity. Iba univerzita je vysokou štátnou zdravotníckou školou so zameraním sa na špeciálnu oblasť vzdelávania, konkrétne prípravu na výkon zdravotníckeho povolania. Jej pôsobnosť je úzko spätá s pôsobnosťou zdravotného ministerského rezortu, a pre študentov poskytuje vzdelávanie vo forme bakalárskej, magisterskej aj doktorandskej a je reprezentovaná štyrmi fakultami:

- a) Fakultou ošetrovateľstva a zdravotníckych odborných štúdií
- b) Lekárskou fakulta
- c) Fakultou verejného zdravotníctva
- d) Fakultou zdravotníctva

Zdravotnícka vysoká škola má tiež svoje právne predpisy zhrnuté vo svojom Štatúte, v ktorom je hlavným účelom univerzity poskytovanie vzdelania zdravotníckym pracovníkom, aplikovanie poznatkov z vedeckého a výskumného prostredia, dbajúc na podporu rozvoja a ochranu zdravia, zlepšovať preventívnu funkciu zdravotníctva, podporu výskumu liečebných procesov rôznych ochorení a poskytovanie ošetrovateľskej činnosti chorým. Pôsobnosť univerzity najmä z hľadiska právnej subjektivity možno vyčleniť, tak vystupovanie vykonáva pod svojím menom, ďalej aj samosprávne orgány vykonávajú samostatnú rozhodovaciu činnosť a ich oblasť pôsobnosti je upravená v Štatúte. Pri výkone svojich hlavných činnosti s cieľom podpory vzdelávacieho procesu používa všetky zdravotnícke zariadenia na našom a aj zahraničnom území.³¹

Zaujímavé sú hľadiska kategorizovania zahraničné vysoké školy pôsobiace na území Slovenskej republiky. Ich zriadenie je upravené v zákone, a sú obmedzené tým, že musia mať svoje sídlo na území jedného z členských štátov Európskej Únie, alebo môžu byť na území takých krajín, ktoré podpísali Dohodu o Európskom hospodárskom priestore a Švajčiarskej federácie. Zahraničné školy sú zriadené podľa slovenskej právnej úpravy a majú sídlo na území členského štátu Európskej únie, alebo na území štátov, ktoré sú signatármi Dohody o Európskom hospodárskom priestore a Švajčiarskej federácie. Zahraničná vysokoškolská inštitúcia je školou poskytujúcou vzdelanie na území Slovenskej republiky podľa právnych ustanovení v mieste svojho sídla, s podmienkou udelenia oprávnenia Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Pre schvaľovací proces je príznačné to, že

³¹ Zákon č. 401/2002 Z. z. o zriadení Slovenskej zdravotníckej univerzity

podanie žiadosti a iných dokladov je nevyhnutné predložiť v štátnom slovenskom jazyku. V zákone sú jasne stanovené dôvody, na základe ktorých nebude zahraničnej škole oprávnenie vydané:

- *„ak uvedené skutočnosti v žiadosti sú nepravdivé;*
- *doklady o absolvovaní štúdia na Slovensku by neboli ekvivalentné s dokladmi o absolvovaní štúdia na zahraničnej vysokej škole;*
- *ak by doklad o absolvovaní štúdia na Slovensku nevydala zahraničná vysoká škola, ale iný k tomu oprávnený orgán;*
- *pôsobenie zahraničnej vysokej školy na Slovensku by nebolo v súlade so slovenskými právnymi predpismi, alebo s predpismi štátu sídla zahraničnej vysokej školy;*
- *ak sa zahraničná škola špecializuje na zdravotnícke povolanie a absolventi by podľa osobitého právneho predpisu nespĺňali podmienky výkonu zdravotníckych povolaní na Slovensku.“³²*

V kompetenciách ministerstva je rozhodnúť o udelení alebo neudelení oprávnenia na vzdelávanie v 90-dňovej lehote od doručenia žiadosti o udelenie. Oprávnenie, ktoré bolo udelené má obmedzenú dobu platnosti, a preto je nevyhnutné v 6-ročnej periodicite podstúpiť prešetrenie udeleného oprávnenia. V prípade zistenia nedostatkov je povinnosťou zahraničnej školy odstrániť požadované v 90-dňovej lehote od vyzvania. Ak by nedostatky dovedy neodstránila, v právomoci ministerstva je okamžité odňatie oprávnenia. Jednou z najhlavnejších povinností zahraničnej vysokej školy je každý rok vykonať vypracovanie a predloženie dlhodobého zámeru svojho pôsobenia v Slovenskej republike a tiež podanie výročnej správy obsahujúcej jej činnosť a zabezpečiť vyvesenie na verejne prístupnom mieste.³³

1.4.1 Vysoká škola a akademická samospráva

„Vysoké školy sú vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne s právnou subjektivitou, ktoré poskytujú vzdelávanie v rámci akreditovaných študijných programov.

³² ³² § 1 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

³³ § 1 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

*Základným poslaním vysokých škôl je rozvíjať v človeku harmonickú osobnosť, vedomosť, múdrosť, dobro a tvorivosť a prispievať k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia pre blaho spoločnosti a tým prispievať k rozvoju vedomostnej spoločnosti. Vysoké školy sú účastníkmi európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania*³⁴

Každá vysoká škola si určuje konkrétne parametre k prijímaciemu konaniu pre jednotlivé odbory štúdia, ale forma prijímacieho konania je na všetkých vysokých školách rôzna. Formu prijímacieho konania je možné charakterizovať ako proces vzdelávacej inštitúcie voči uchádzačovi o štúdium, súvisiaci so splnením prijímacích podmienok, s výsledkom získania postavenia študenta konkrétnej vysokej školy, o ktorú prejavoval záujem pri podávaní prihlášky. Ako sme už uviedli, na začiatku celého prijímacieho konania je možné považovať za najdôležitejší krok študenta samotné doručenie písomnej resp. elektronickej prihlášky na vysokú školu, ktorej doručenie je dôležité uskutočniť v stanovenom termíne zverejnenom vzdelávacou inštitúciou. Okrem podania prihlášky je povinnosťou študenta aj zaslanie dokladov, ktoré vzdelávacia inštitúcia požaduje. Na vysokej škole deliacej sa na viaceré fakulty má právo rozhodovať o prijímacom konaní dekan konkrétnej fakulty, avšak pri vysokej škole bez fakultného delenia, je rozhodujúcim orgánom rektor vysokej školy. Čo sa týka súkromnej školy, tá si vlastnou úpravou vnútorných predpisov sama určí, ktorý orgán má v kompetencii rozhodovanie o prijímaní študentov na súkromnú vysokú školu. Zákon stanovuje podmienky o povinný náležitostiach rozhodnutia o výsledku prijímacieho konania. V prvom rade musí mať písomnú formu a vystavené do 30 dní od overenia, splnenia všetkých prijímacích podmienok. Taktiež z hľadiska obsahu musí mať rozhodnutie okrem splnenia formálnych náležitostí (ako sú napr. úradná pečiatka, dátum vydania a pod.), aj splnené obsahové náležitosti rozhodnutia- výrok, odôvodnenie a poučenie o možnosti podania žiadosti o preskúmanie rozhodnutia v stanovenej lehote do 8 dní od doručenia rozhodnutia. Takto správne vydané rozhodnutie o výsledku prijímacieho konania je vysoká škola povinná zaslať uchádzačovi formou pošty s doručením do vlastných rúk.³⁵

V prípade, že študent je neprijatý na vysokoškolské štúdium, má možnosť podania žiadosti o preskúmanie rozhodnutia orgánu, ktorým bolo rozhodnutie vydané. Doručením

³⁴ VRABKO, M. et al. *Správne právo hmotné – osobitná časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. s. 214. ISBN 978-80-7160-325-2.

³⁵ ŠKULTÉTY, P. et al. *Správne právo hmotné – osobitná časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. s. 87. ISBN 978-80-7160-252-1.

takejto žiadosti od neúspešného uchádzača je vysoká škola povinná v 30-dňovej lehote zaujať stanovisko. Neprijatý uchádzač o štúdium je taktiež oprávnený uskutočniť nahliadnutie do spisovej dokumentačnej zložky o svojom prijímacom konaní. V prípade, že vysoká škola žiadateľovi o preskúmanie rozhodnutia vyhovie, vznikne mu právo zapísania sa na vysokú školu. Povinnosťou vysokej školy je oznámenie termínu, času, miesta a samotného spôsobu zapísania (môže byť aj elektronický) všetkým prijatým študentom, ktorí si sami určia pomer študijných povinností na daný semestrálnu časť. Jedným z práv vysokej školy voči študentovi je aj požadovanie spätnej informácie o zápise na prijaté štúdium. V prípade nevyjadrenia sa prijatého študenta v termíne stanovenom vysokou školou, uchádzačovi automaticky zaniklo právo zapísania sa na vysokú školu. Začatím akademického roka sa považuje dosiahnutie dátumu prvého septembra kalendárneho roka a ukončenie tridsiatym-prvým augustom nasledujúceho kalendárneho roka. Zápisom študenta na štúdium je stanovený začiatok štúdia daného ročníka a ukončením je považovaný splnenie všetkých študijných povinností v danom akademickom ročníku a pripustením do ďalšieho s následným zápisom na štúdium.³⁶

Poznáme dve formy uskutočňovania vysokoškolského štúdia:

1. dennou formou štúdia – sa uskutočňuje s dennou účasťou študenta na vyučovaní;
2. externou formou štúdia – vo veľkej miere je to samoštúdium študenta s pravidelnými konzultáciami a seminármi stanovenými vysokoškolskými učiteľmi.

V praxi sa denná forma štúdia nazýva aj prezenčná forma. Stretávame sa aj s dištančnou alebo kombinovanou formou štúdia, kde je výkon štúdia uskutočňovaný cez komunikačné prostriedky.

Akademická samospráva je tvorená samosprávnymi orgánmi vysokej školy. V 6-mesačnej lehote od svojho zriadenia je nová verejná vysoká škola má povinnosť zriadenia svojich samosprávnych orgánov, ktoré pôsobia aj vnútroorganizačne. Vo vlastnej kompetencii každej vysokej školy je samostatné rozhodovanie a organizovanie priebehu svojich štúdií, zameranie sa na svoje študijné programy, vytváranie vlastnej vedeckej, výskumnej, vývojovej, alebo inej tvorivej činnosti. Medzi práva vysokej školy zaraďujeme právo

³⁶ HAŠANOVÁ, J. *Správne právo. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Veda, 2011. s. 377. ISBN 978-80224-1176-9.

udeľovania akademických titulov a vedecko – pedagogických titulov (profesor a docent). Zásadou správneho fungovania vysokej školy je dodržiavanie primeraného hospodárenia a nakladanie s financiami a majetkom bez následkov strát a ohrozenie fungovania inštitúcie do budúcnosti. K právomoci vysokej školy patrí aj vytváranie voľných pracovných pozícií a prijímanie pracovníkov na základe rôznej úpravy pracovnoprávnych vzťahov. Samosprávnymi orgánmi verejnej vysokej školy je zabezpečovaná jej činnosť. Sú nimi akademický senát, rektor, vedecká rada a disciplinárna komisia. Funkciu hlavného samosprávneho orgánu vykonáva 15-členný akademický senát, ktorý sa priraduje aj kontrolná činnosť. Študenti sú v ňom zastúpení jedno tretinovým obsadením s tým, že samotný volebný proces spočíva v pravidle, aby rovnakým zastúpením členov disponovala každá fakulta. Senát je tvorený študentskou a zamestnaneckou časťou, ktorá sa ustanovuje tajnou voľbou. Členstvo v akademickom senáte trvá 4 roky. Medzi úlohy akademického senátu zaradujeme schválenie návrhu rektora na zriadenie novej verejnej vysokej školy, schválenie vnútorných predpisov školy a fakulty, voľba rektora a prorektora a ich odvolávanie z funkcie. Akademický senát vykonáva schvaľovanie rozpočtu, ktorý je predložený rektorom, s výkonom dohľadu nad financiami, sledovaním dlhodobého zámeru a schvaľovanie výročnej správy. Senát a v neposlednom rade schvaľuje aj výročnú správu o činnosti a hospodárení školy so prístupnosťou na štyri roky pre verejnosť.

Verejná vysoká škola má svoj štatutárny orgán, ktorým je rektor. Ten môže konať za ňu, zastupovať ju smerom navonok a zodpovedá sa akademickému senátu. Je vymenovaný a odvolávaný prezidentom Slovenskej republiky s funkčným štvorročným obdobím. Medzi jeho najdôležitejšie právomoci, v ktorých pôsobí: spracováva rozpočtový návrh; predkladá rozpočtový návrh správnej rade; schvaľuje zlúčenie zriadenie alebo zrušenie verejnej vysokej školy; priznáva vedecké a pedagogické tituly a má právomoc predkladať schválený návrh na vymenovanie nových profesorov. Najväčší odborníci z vedeckej, výskumnej oblasti v ktorej škola pôsobí, tvoria vedeckú radu verejnej vysokej školy. Členstvo majú na 4 roky a ich funkcia im vzniká vymenovaním rektorom na návrh senátu. Činnosti vedeckej rady možno zhrnúť najmä v prerokovávaní dlhodobého zámeru, posudzovaní úrovne vzdelania a schvaľovaní študijných programov. Jej nezastupiteľná funkcia je pri vymenovaní profesorov a pri priebehu habilitačného konania. Vedecká rada a jej činnosti sú upravené v ustanovení

§12 zákona o vysokých školách z ktorých možno určiť, že vedecká rada disponuje iniciačnou, koncepciou a hodnotiacou funkciou.³⁷

Disciplinárna komisia rozhoduje o študentských právach a povinnostiach. Vykonáva dohľad nad ich dodržiavaním práv a povinností zo strany študentov a jej hlavnou činnosťou je riešenie ich disciplinárnych priestupkov. Do čela disciplinárnej komisie rektor vymenuje predsedu, ktorého dopĺňajú ostatní členovia v minimálnom polovičnom zastúpení študentskou časťou akademickej obce.³⁸

Funkciou správnej rady na súkromnej vysokej škole je dohliadať na hospodárenie a nakladanie s majetkom školy podľa pravidiel zakotvených v Štatúte súkromnej školy. Je tvorená členmi zastupujúcimi širokú verejnosť, podnikateľov, orgánov územnej samosprávy a štátnej správy. Má možnosť nakladať s finančnými prostriedkami vyčlenenými zo štátneho rozpočtu a na jej čele stojí predseda. Akademický senát súkromnej vysokej školy navrhuje Správnej rade kandidátov na rektora vysokej školy a podáva jej návrh na odvolanie rektora z funkcie. Správna rada do 15 dní návrh kandidáta na rektora potvrdí a predloží ho ministromi, alebo návrh zamietne. Správnej rade zodpovedá rektor súkromnej vysokej školy vo veciach určených Štatútom súkromnej vysokej školy.

Správna rada verejnej vysokej školy je orgán, ktorý v rámci pôsobnosti ustanovenej zákonom podporuje posilňovanie väzby verejnej vysokej školy a spoločnosti. Uplatňuje a presadzuje verejný záujem v činnosti verejnej vysokej školy, najmä v súvislosti s využívaním jej majetku a finančných prostriedkov poskytnutých verejnej vysokej škole štátom. Správna rada verejnej vysokej školy má štrnásť členov. Členov správnej rady vymenúva a odvoláva minister. Šesť členov správnej rady navrhuje na vymenovanie rektor so súhlasom akademického senátu verejnej vysokej školy. Šesť členov správnej rady vyberie minister po vyjadrení rektora. Do správnej rady sa navrhujú najmä predstavitelia verejného života vrátane predstaviteľov podnikateľskej oblasti a územnej samosprávy a ústredných orgánov štátnej správy zodpovedných za školstvo, financie, hospodárstvo a sociálnu oblasť. Jedného člena správnej rady navrhuje na vymenovanie zamestnanecká časť akademického senátu verejnej

³⁷ § 12 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

³⁸ § 13 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

vysokej školy a jedného člena študentská časť akademického senátu verejnej vysokej školy. Návrh na odvolanie člena správnej rady predkladá ministrovi ten orgán, ktorý ho navrhol na vymenovanie. Ak ide o členov správnej rady navrhnutých rektorom, návrh na ich odvolanie môže podať aj senát verejnej vysokej školy. Členmi správnej rady, okrem členov navrhnutých akademickým senátom verejnej vysokej školy, nesmú byť zamestnanci verejnej vysokej školy. Členovia správnej rady verejnej vysokej školy, okrem členov navrhnutých akademickým senátom verejnej vysokej školy, sa vymenúvajú na šesť rokov. Po prvom vymenovaní členov správnej rady sa žrebom určí jedna tretina členov, ktorých funkčné obdobie sa skončí po dvoch rokoch, a jedna tretina členov, ktorých funkčné obdobie sa skončí po štyroch rokoch. Návrhy na nových členov predkladá rektor alebo minister tak, aby bolo zachované zloženie správnej rady. Funkčné obdobie člena navrhnutého zamestnaneckou časťou akademického senátu verejnej vysokej školy je štvorročné, funkčné obdobie člena navrhnutého študentskou časťou akademického senátu verejnej vysokej školy je dvojročné. Správna rada si volí zo svojich členov predsedu a podpredsedu. Voľbu predsedu, podpredsedu a spôsob rokovania správnej rady verejnej vysokej školy upraví jej štatút, ktorý po odsúhlasení akademickým senátom verejnej vysokej školy na návrh rektora schvaľuje minister. Ak správna rada nemá predsedu, vykonáva jeho funkciu do zvolenia nového predsedu podpredseda, ak nemá ani podpredsedu, poverí minister príslušného člena správnej rady výkonom funkcie predsedu správnej rady do zvolenia nového predsedu správnej rady. Zasadnutia správnej rady verejnej vysokej školy zvoláva jej predseda, a to najmenej dvakrát ročne. Zasadnutia správnej rady sú verejné. Na žiadosť rektora je predseda správnej rady povinný zavolať zasadnutie správnej rady verejnej vysokej školy najneskôr do 30 dní.³⁹

Môžeme si položiť otázku, či oblasť vyššie uvedených pôsobností orgánov akademickej obce je samosprávna v pravej podstate. Totiž často sa stáva, že zasahovanie štátu do právomocí samosprávnych orgánov je zásadnejšie s priamymi viditeľnými dôsledkami. Štátna moc v niektorých prípadoch nerešpektuje ustanovenie zákona neuvedomujúc si fakt, že zásahy do samosprávy sú možné len v krajných a nevyhnutných situáciách, ak inak neustanovuje zákon, na základe zákonných noriem a v ich medziach.

³⁹ § 40 a 41 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

1.4.2 Vnútorne predpisy vysokej školy a sankcie za ich porušenie

Do siedmej časti zákona o vysokých školách, ktorá obsahuje základné ustanovenia, práva študenta, povinnosti študenta patrí tiež problematika v súvislosti s disciplinárnym priestupkom, ktorý je zavineným porušením právnych predpisov alebo vnútorných predpisov vysokej školy alebo jej súčasti alebo verejného poriadku. „Za disciplinárny priestupok možno uložiť študentovi niektoré z týchto disciplinárnych opatrení:

- a) *pokarhanie;*
- b) *podmienečné vylúčenie zo štúdia so stanovením termínu a podmienok, pri dodržaní ktorých bude podmienečné vylúčenie zo štúdia zrušené;*
- c) *vylúčenie zo štúdia.*⁴⁰

Disciplinárny priestupok je premlčaný, ak od jeho spáchania uplynul viac ako jeden rok. Disciplinárne opatrenie podľa § 72 ods. 2 ukladá rektor, ale študentom zapísaným na štúdium študijných programov uskutočňovaných na fakulte ukladá disciplinárne opatrenia dekan. Je potrebné upozorniť, že rektor ani dekan nemôže uložiť prísnejšie disciplinárne opatrenie ako navrhla disciplinárna komisia. Konanie o disciplinárnom priestupku pred disciplinárnou komisiou vysokej školy resp. fakulty je ústne za prítomnosti študenta; ak sa študent nedostaví bez riadneho ospravedlnenia, možno konať aj bez jeho prítomnosti. Rozhodnutie o uložení disciplinárneho opatrenia:

- musí byť písomné;
- musí mať odôvodnenie a poučenie s možnosťou podania žiadosti o preskúmanie;
- študentovi musí byť doručená do vlastných rúk.⁴¹

Žiadosť sa podáva orgánu, ktorý rozhodnutie vydal, do ôsmich dní odo dňa jeho doručenia. Ak je takýmto orgánom dekan, môže sám žiadosti vyhovieť a rozhodnutie zmeniť alebo zrušiť. V uvedenom prípade ide o osobitný spôsob vybavenia opravného prostriedku tzv. autoremedúrou. Ak žiadosti nevyhoví, postúpi ju rektorovi, ktorý rozhodnutie dekana preskúma a ak je v rozpore so zákonom, vnútorným predpisom verejnej vysokej školy alebo s

⁴⁰ § 72 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁴¹ § 13 a § 31 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

jeho súčasťou, rozhodnutie pod jeho kompetenciou je zmenené alebo zrušené. Rektor musí vydať rozhodnutie najneskôr do 30 dní od doručenia žiadosti o preskúmanie rozhodnutia dekana. Považujeme za potrebné uviesť, že vysoká škola vedie register študentov, ktorý slúži na evidenciu študentov a na rozpočtové a štatistické účely. Vysoká škola trvalo uchováva údaje z registra študentov a zamestnanci, ktorí uskutočňujú záznamy do predmetného registra musia mať osobitné poverenie a sú povinní pri práci s registrom dodržiavať všeobecne platné právne predpisy o ochrane osobných údajov.⁴²

1.5 Celoživotné vzdelávanie

Ľudská spoločnosť podstúpila vo svojej histórii rôzne vývojové štádia od poľnohospodárskej spoločnosti cez priemyselnú až po súčasnú, často označovanú ako znalostnú spoločnosť. Rýchly rozvoj technológií, nové poznatky a globalizácia vytvárajú väčšiu tlak na konkurencieschopnosť jednotlivých ekonomík. V znalostnej ekonomike zohráva hlavnú úlohu schopnosť ekonomických subjektov vytvárať pridanú hodnotu využívaním získaných vedomostí a skúseností. Preto sa na makroekonomickej i mikroekonomickej úrovni čoraz viac do popredia dostáva rozvoj ľudských zdrojov ako nositeľov vedomostí, myšlienok, nových ideí a nápadov nevyhnutných pre neustále zdokonaľovanie a zefektívňovanie procesov a vytváranie pridanej hodnoty. Na mikroekonomickej úrovni sa stretávame so vzdelávaním pracovníkov, prostredníctvom programov určených na identifikáciu talentov a ich následné rozvíjanie. Jednotlivci v snahe uspieť na trhu práce, kariérne postúpiť alebo naplniť potrebu seberealizácie v súčasnosti zúčastňujú na procese ďalšieho vzdelávania. Celoživotné vzdelávanie sú všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Odozvou na tieto potreby je na úrovni Európskej únie Bolonský proces, ktorého prioritou je podpora a rozvoj vysokoškolských systémov a celoživotného vzdelávania, ako aj Memorandum o celoživotnom učení vypracované Európskou komisiou. Na základe memoranda bola vypracovaná koncepcia a stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva v SR, prijatá vládou Slovenskej republiky uznesením č. 157/2004 z 25. februára 2004. Celoživotné vzdelávanie ako základný princíp výchovy a vzdelávania uplatňovaný vo vzdelávacej sústave Slovenskej republiky tvorí školské, ďalšie a iné vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom

⁴² § 73 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

vzdelávaní. Stratéziu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 382/2007 z 25. apríla 2007.⁴³

Ako sa uvádza v samotnom dokumente „súčasný subsystém celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva na Slovensku nie sú vzájomne prepojené a neumožňujú občanom pružne nadobúdať potrebné vzdelanie a kvalifikáciu podľa vývoja potrieb zamestnávateľov, počas celého trvania aktívneho života“.

Dokument uvádza ako hlavný cieľ „uľahčenie prístupu k opakovanému a pružnému získavaniu nových kvalifikácií prostredníctvom kvalitného vzdelávania získaného okrem formálneho aj v neformálnom systéme vzdelávania a v systéme formálneho učenia sa za pomoci komplexných služieb poradenstva počas celého života človeka a tým k udržaniu čo najvyššej zamestnanosti a zvýšenie účasti populácie na celoživotnom vzdelávaní na 15% pri dodržiavaní rovnosti príležitostí.

Pre splnenie hlavného cieľa je nevyhnutné naplniť tieto priority:

1. Monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb občanov a zamestnávateľov
2. Zabezpečenie systému riadenia kvality celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
3. Uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa
4. Efektívne investovanie do celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva
5. Rozvoj kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie
6. Poskytovanie komplexných informačných služieb pre celoživotné vzdelávanie a celoživotné poradenstvo a rozvoj učiacich sa regiónov
7. Efektívne plánovanie a čerpanie prostriedkov štrukturálnych fondov na dobudovanie a rozvoj systémov CŽV a CŽP⁴⁴.

Jedným z výstupov Stratégie 2007 je v decembri 2009 prijatý zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý ustanovil niekoľko

⁴³ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 382 zo dňa 25. 04. 2007 k návrhu stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva [online]. 2011. [2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/9772-sk/dokumenty-a-predpisy/>

⁴⁴ Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 382 zo dňa 25. 04. 2007 k návrhu stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva [online]. 2011. [2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/9772-sk/dokumenty-a-predpisy/>

dôležitých inštitútov pre ďalší rozvoj systému celoživotného vzdelávania ako napríklad akreditácia na základe kvalifikačných štandardov, uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania, monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb. Tieto nástroje sa nepodarilo zatiaľ zaviesť do praxe, predovšetkým z dôvodu nerealizácie systémového projektu na podporu ďalšieho vzdelávania, v ktorého rámci mali byť nástroje rozpracované. Rovnako sa nepodarilo dosiahnuť v dostatočnej miere sústredenú a koordinovanú aktivitu všetkých zainteresovaných aktérov.

V roku 2011 bola Stratégia 2007 aktualizovaná s cieľom zahrnutia do procesu identifikácie priorít a ďalšieho vývoja a aplikácie nástrojov aj všetkých aktérov, ktorých sa celoživotné vzdelávanie týka, hlavne samotných občanov, zamestnávateľov, škôl, vzdelávacích inštitúcií a odbornej verejnosti. Po analýze jednotlivých priorít a vývoja v ich plnení bolo výsledkom stanovenie nasledovných kľúčových oblastí ako „priorít Stratégie 2011:

1. Postoj a motivácia jednotlivca k celoživotnému vzdelávaniu
2. Približovanie výstupu vzdelávania potrebám zamestnávateľov
3. Systém a štruktúra poradenských služieb s dôrazom na dospelú populáciu
4. Úroveň vybraných kľúčových kompetencií jednotlivca dôležitých pre jeho profesijný a osobnostný rozvoj v spoločnosti: finančná gramotnosť, podnikateľské kompetencie, komunikácia vo svetových jazykoch, ovládanie informačno-komunikačných technológií a aktívne občianstvo
5. Financovanie ďalšieho vzdelávania“.⁴⁵

Nástroje, ktoré by mali dopomôcť k dosiahnutiu týchto cieľov sú:

- lepšie prepojenie vzdelávacieho systému s oblasťou zamestnávania prostredníctvom systému, ktorý by predstavoval komunikačnú platformu medzi školami a vzdelávacími inštitúciami na jednej strane a zamestnávateľmi na strane druhej a tiež podporoval jednotlivcov v ich individuálnej snahe sa ďalej vzdelávať;
- „multimediálna platforma, ktorá by mala zjednocovať existujúci vzdelávací obsah vo forme multimédií, spracovať jednoduchý, užívateľovi prístupný spôsob orientácie sa v

⁴⁵ Stratégia celoživotného vzdelávania 2011 [online]. 2011. [2017-01-06]. Dostupné z: http://old.minedu.sk/data/USERDATA/DalsieVzdel/VDOC/Strategia%20celozivotneho%20vzdelavania%202011_zhrnutie.pdf

multimediálnej databáze a to aj vo vzťahu k jednotlivcom s nižšou mierou počítačovej gramotnosti. Takýto multimediálny obsah musí klásť dôraz na individuálny postoj jednotlivca a jeho možnosť rozhodovať sa pri výbere a zhodnotení jednotlivých vzdelávacích programov v nadväznosti na jeho osobný kariérny rast a potenciál, pracovné a vzdelávacie možnosti, životnú úroveň a kvalitu života.

- kariérne poradenstvo – cieľom vytvorenia poradenských centier je doplniť chýbajúci článok v poradenských službách pre dospelých tak, aby každý jednotlivec mal možnosť zapojiť sa a čerpať z poradenských služieb pri navrhovaní a budovaní vlastnej kariéry a poskytnúť jednotlivcom možnosť lepšieho uplatnenia sa na trhu práce.
- vybudovanie poradenského informačného systému, schopného identifikovať povolania, ktoré si vyžadujú zručnosti a vedomosti podobné súčasnej alebo predchádzajúcej práci klienta, ponúkne mu možnosti uplatnenia sa na trhu práce, možnosti poskytovania miestnych vzdelávacích programov alebo možnosti uchádzania sa o prácu.
- finančný nástroj na podporu ďalšieho vzdelávania, ktorý by mal klásť dôraz na viaczdrojové financovanie (jednotlivci, štátne granty, regionálna samospráva, zamestnávateľia, bankový sektor).

V Memorande celoživotného vzdelania i v Stratégii celoživotného vzdelávania v SR sa zdôrazňuje zainteresovanosť jednotlivcov a zamestnávateľov na ďalšom vzdelávaní na dosiahnutie uvedených cieľov a znalostnej spoločnosti.

ANALYTICKÁ ČASŤ

2 LEGISLATÍVNA ÚPRAVA VYSOKÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU

Základným pilierom právnej úpravy je Ústava Slovenskej republiky, v ktorej sa nachádza právna úprava slobody prejavu a práva na informácie, rozpis práv etnických menšín na vzdelávanie a možnosť informovanosti v materinskom jazyku. Ústava je garanciou pre občanov Slovenskej republiky v oblasti bezplatného vzdelania na základnom, strednom a podľa možností spoločnosti aj na vysokoškolskom stupni. Ustanovuje povinnú školskú dochádzku, ktorá trvajúcu 10 rokov, stanovuje jej koniec v školskom roku, v ktorom študent dosiahne vekovú hranicu 16 rokov. Základnou zákonnou úpravou, ktorou sa právne vymedzuje oblasť vysokého školstva je zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZVŠ“). V ňom je obsiahnutá právna úprava organizácie vysokoškolských inštitúcií, ich postavenie a hlavný účel zriaďovania vysokých škôl. V Slovenskej republike môžeme nastolenú vysokoškolskú problematiku nájsť upravenú najmä normami s podzákonnou povahou, teda priamo v nariadeniach vlády a vyhláškach Ministerstva školstva o systéme akreditácií, o atestáciách pedagogických zamestnancov a iné. Podľa ustanovenia § 1 ZVŠ sú vysoké školy vrcholnými vzdelávacími, vedeckými a umeleckými ustanovizňami, ktorých úlohou rozvíjanie harmonickej osobnosti, vedomostí, múdrosti, dobra a tvorivosti človeka s aspektom prispievania k rozvoju vzdelanosti, vedy, kultúry a zdravia celej spoločnosti. Vyššie uvedené vzdelávacie poslanie je zároveň hlavnou úlohou vysokoškolskej činnosti a vysokoškolských inštitúcií. Popri poslaní vysokých škôl pri napĺňaní ich hlavného predmetu je nevyhnutné zabezpečovať vysokoškolské vzdelávanie v súčinnosti s tvorivým vedeckým bádáním alebo tvorivou umeleckou činnosťou.

„Vysokoškolské inštitúcie vykonávajú svoje úlohy prostredníctvom:

- a) výchovy odborných absolventov s dosiahnutím najvyššieho vzdelania, s uplatňovaním vysokých morálnych zásad, uvedomujúc si pritom svoju občiansku a spoločenskú zodpovednosť;*

- b) výchovy na hodnotových pilieroch demokratického zriadenia, humanistických myšlienok a tolerancie s potrebou podporovať tvorivé, kritické a nezávislé myslenie, zdravé sebavedomie a národnú hrdosť;
- c) výchovy v duchu pochopenia, zachovávaní, šírenia a zveľaďovania nášho národného kultúrneho dedičstva a odlišných kultúr vychádzajúc z kultúrneho pluralizmu;
- d) rozvíjania, uchovávaní a šírenia poznatkov prostredníctvom výskumu, vývoja alebo umeleckej a inej činnosti;
- e) možnosti poskytovať ďalšie vzdelávanie;
- f) prispievania k rozvoju vzdelanosti od základného vzdelávania po vysokoškolské vzdelávanie, hlavne nadstavbovým vzdelávaním pedagógov základných škôl, stredných škôl, školských zariadení a vysokých škôl, pri zachovaní spolupráce vo vzdelávaní mimoriadne nadaných študentov na základných a stredných školách;
- g) prispievania k preventívnemu pôsobeniu a liečeniu ochorení;
- h) zapájania sa na verejno-diskusných fórach pri riešení spoločensko-etických otázok;
- i) vytvárania a formovania rozvoja spoločnosti v hospodárskej, kultúrnej a umeleckej oblasti, pre účely využitia absolventov v štátnych orgánoch obce a vyššieho územného celku;
- j) rozvoja kooperácie na medzinárodných, európskych vzťahoch s podporou vysokoškolských zahraničných spoločných projektov, spolupráce v oblasti mobility pedagógov a študentov vysokých škôl s využitím vzájomného uznávania štúdia a s nimi súvisiaci doklady o vzdelaní.⁴⁶

Vysokoškolské inštitúcie sú právnickými osobami. Zamestnanci na vysokých školách, či na verejných alebo štátnych, sú upravení v pracovnoprávnej oblasti osobitne. Vysoké školy majú výhradné právo v rámci poskytovania a organizovania vysokoškolského vzdelávania. V ustanoveniach § 54 a § 86 ZVŠ sa právne upravuje možnosť poskytovať doktorandské štúdium na vysokých školách, alebo inštitúciách, ktoré nezaraďujeme medzi vysoké školy.⁴⁷

Vzhľadom na to, že poskytovanie vysokoškolského vzdelávania je možnosťou vysokých škôl, poskytujú sa štúdia študijných programoch, ktoré sa akreditovali. Je všeobecne známe,

⁴⁶ § 1 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁴⁷ § 54 a § 86 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

že študijné programy sa uskutočňujú iba v trojstupňových štúdiách. Bakalársky študijný program je prvým stupňom, za ktorým je možnosť štúdia na druhom stupni, tzv. magisterskom, inžinierskom a doktorskom. Posledným stupňom je špecifický doktorandský študijný program na úrovni tretieho stupňa štúdia. Podľa možností jednotlivých fakúlt sa vyššie uvedené študijné programy vyučujú podľa príslušných odborov.⁴⁸

Poskytovanie vysokoškolského vzdelávania je výhradným právom vysokoškolských inštitúcií, ktoré si sami upravujú aj prijímacie konanie študentov. Je im priznané aj vlastné právo pri udeľovaní akademických, vedecko-pedagogických titulov, používaní akademických inšigní a po stránke reprezentatívnej tiež vykonávanie akademických obradov. Z hľadiska dlhodobého zámeru na 6 rokov sa v ustanovení §1 ods. 2 až 4 ZVŠ zakotvujú pre vysokoškolské inštitúcie ich úlohy upravujúce vysokoškolské poslanie nadväzujúce na rôzne oblasti vzdelávacieho pôsobenia.⁴⁹

2.1 Komparatistika legislatívnych úprav vysokých škôl

Vysokoškolské vzdelávanie sa poskytuje len prostredníctvom takých vysokých škôl, ktorým bola výhradne a právne priznaná právomoc vzdelávať. Z hľadiska komparatistiky legislatívnych úprav vysokých škôl je potrebné vychádzať z jediného zákona č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách, ktorý v sebe zakotvuje verejné aj súkromné vysoké školy. Okrem spomínaných inštitúcií môže byť vzdelávanie poskytované aj inými právnickými osobami, avšak musia byť zmluvne zviazané s verejnými alebo súkromnými vysokými školami. Zmluvne zviazanými právnickými osobami sú najmä tie, v ktorých zvyčajne sa poskytuje pre študentov praktická časť bežného štúdia alebo výskumná časť na doktorandskom štúdiu.⁵⁰

Celkový počet študentov rôznych typov vyššie spomenutých škôl sa odvíja od viacerých faktorov, z ktorých významnú úlohu hrajú tri z nich – záujem o štúdium, náročnosť prijímacieho konania a reálny zápis na štúdium. Vysoká škola sa najprv potrebuje dostať do reálneho výberu, čo znamená, že pre uchádzača o štúdium by mala predstavovať minimálne

⁴⁸ HAŠANOVÁ, J. *Správne právo. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Veda, 2011. s. 374. ISBN 978-80224-1176-9.

⁴⁹ §1 ods. 2 - 4 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁵⁰ Dôvodová správa k zákonu č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

jednu z alternatív, aby si na ňu minimálne podal prihlášku. Potom nasleduje prijímací proces, kde je priestor pre vysokú školu, aby odfiltrovala študentov, ktorí naopak nie sú dostatočne atraktívni pre ňu. Na záver si uchádzač musí vybrať fakultu, na ktorej sa reálne rozhodne študovať a potvrdiť to zápisom. V danom bode sa ukáže finálna preferencia záujemcu spomedzi vysokých škôl, na ktoré bol prijatý. Krivka prijímacieho konania podstúpila za posledné obdobie viaceré zmeny – spočiatku bol dopyt po vysokoškolskom štúdiu oveľa vyšší ako ponuka a aj preto sa na konci prijímacieho konania na štúdium zapísalo takmer toľko študentov, ako bol plánovaný počet prijatých študentov (96%).⁵¹

2.2 Metodika výberu porovnávaných vysokých škôl

Z hľadiska obľúbenosti sú verejné vysoké školy najviac preferovaným typom pre výber vysokej školy na štúdium. Postupne vývojom školského systému, narastal aj význam vysokoškolských inštitúcií. Medzi prvým vznikli verejné vysoké školy. Zvýšením dopytu po vysokoškolskom vzdelaní sa prispelo k nárastu vzniku súkromného vysokého školstva. Porovnávaná právna úprava verejných a slovenských súkromných škôl je zakotvená primárne v zákone o vysokých školách. V prípade súkromných škôl sa kladie dôraz na udelené súhlasné stanovisko štátu. Povinnosťou každej právnickej osoby podmieňujúcou kroky k pôsobeniu v súkromnom vysokom školstve je podmienka získania súhlasu štátu. Ak sú právnickou osobou splnené zákonné podmienky, udelenie oprávnenia na poskytovanie vzdelania vydá rezort ministerstva školstva. Súkromné vysokoškolské inštitúcie uskutočňujú najmä pokrytie záujmu o štúdium v terciárnom stupni vzdelávania a svojim pôsobením zabezpečujú štúdium aj v iných odboroch, ktoré verejné školy nepotrebujú poskytovať vo vlastnej kompetencii. Je nevyhnutné podotknúť, že najväčšiu časť študijných výdavkov si musí zaplatiť študent vo vlastnej rézii. Aj tento fakt je jeden z dôvodov, pre ktoré verejnosť súkromné školy niekedy odsudzuje. Väčšina spoločnosti je takého názoru, že hneď po nástupe na vzdelávanie vykonávané súkromnou školou, zabezpečuje študentovi istotu v získaní akademického titulu. V Slovenskej republike je dvanásť súkromných vysokých škôl. Vysokoškolskú sústavu delíme z rôznych hľadísk. Podľa metodiky výberu porovnávania klasifikujeme **vysoké školy z hľadiska vlastníctva** nasledovne:

⁵¹ Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA). *Hodnotenie fakúlt vysokých škôl 2015*. Bratislava: ARRA. 2015. s. 6. ISBN: 978-80-89472-20-8.

- a) **verejné vysoké školy** – zriadené na základe vysokoškolského zákona z roku 2002 a to transformovaním osemnástich štátnych a jednej neštátnej vysokoškolskej inštitúcie. V dnešnej dobe je verejnou vysokou školou verejnoprávna inštitúcia, ktorej právnu formu vymedzuje zákon o vysokých školách.
- b) **štátne vysoké školy** – sú rozpočtovými alebo príspevkovými organizáciami. Z pohľadu finančného hospodárenia, kontrolnej činnosti a riadiacich kompetencií nie sú pod Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Sústava štátnych vysokých škôl sa skladá z policajných, vojenských a zdravotníckych vysokých škôl.
- c) **súkromné vysoké školy** – zriadené na základe vysokoškolského zákona v roku 2002 a boli náhradou za neštátne vysoké školy. Táto koncepcia bola postavená na rovnakom vzniku ako štátne vysoké školy.
- d) **zahraničné vysoké školy** – zabezpečujú poskytovanie vysokoškolského vzdelávania na Slovensku podľa práva ich domovského štátu na základe udeleného oprávnenia vydávaným ministerstvom školstva SR. Zahraničné vysoké školy nie sú u nás zákonne upravené a to isté sa týka práv a povinností ich študentov. Zahraničná vysoká škola sa riadi prostredníctvom právnych predpisov štátu, v ktorom sídli. Uznávanie diplomov z týchto škôl sa spravuje pravidlo rovnocennosti s inými zahranične získanými diplomami. Aktuálne na území Slovenskej republiky majú udelené povolenie na vzdelávanie 4 zahraničné vysoké školy: „*Bankovní institút vysoká škola, a. s. so sídlom v Českej republike, Vysoká škola hotelová v Praze, spol. s r. o. so sídlom v Českej republike, Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o. p. s., so sídlom v Českej republike a Univerzita Palackého v Olomouci, so sídlom v Českej republike.*“⁵²

Ďalšou metódou výberu porovnávania vysokých škôl je **princíp charakteru a rozsahu činností**. Novelizáciou vysokoškolského zákona v roku 2007 sa vysoké školy preklasifikovali a v súčasnosti sa na charakterovom a rozsahovom základe svojich činností delia školy na univerzitné a odborné. Špeciálnou skupinou sú také, ktoré sa nezačleňujú ani do jednej z vyššie uvedených skupín. Všetky kategórie škôl majú povinnosť poskytovania bakalárskeho

⁵² Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. s.6. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyrocnne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

študijného programu. Z hľadiska charakteru a rozsahu činností vysokej školy bolo zavedené zákonom o vysokých školách nasledovné rozdelenie:

- a) **univerzitné vysoké školy** - poskytujú vzdelávanie v trojstupňovom štúdiu s cieľom poskytovania základného výskumnej a vývojovej činnosti. výskum a vývoj. Názov univerzita alebo aj odvodené tvaroslovie, má len univerzitná vysoká škola.
- b) **odborné vysoké školy** - poskytujú vysokoškolské vzdelávanie hlavne v prvostupňovom štúdiu so zameraním sa činnosť aplikovaného výskumu. Neposkytujú vysokoškolské vzdelávanie tretieho stupňa. Odborné vysoké školy sú konkretizované pojmom odborná vysoká škola v názve.
- c) **vysoká škola**, je nepriradenou k univerzitným vysokým školám a ani k odborným vysokým školám, avšak zabezpečuje poskytovanie vysokoškolského vzdelávania na dvojstupňovom štúdiu v študijných programoch podľa § 53 ods. 3 zákona o vysokých školách.⁵³

Súčasná ekonomická doba významne uprednostňuje metódu výberu porovnávania vysokých škôl- **metóda z hľadiska financovania vysokých škôl**. „*V súčasnosti poznáme 3 základné modely financovania školstva, ktoré sú používané najmä vo vyspelých trhových ekonomikách:*

1. *anglo-americký systém financovania z rozpočtu domácností;*
2. *švédsky daňovo-dotačný systém;*
3. *austrálsky systém HECS (Higher Education Contribution Scheme).*“⁵⁴

V Slovenskej republike je podstatou systému financovania vysokoškolského vzdelávania kombinovanie existujúcich, fungujúcich a využívaných systémov financovania vo svetovom meradle. Hlavnou legislatívnou normou zameranou na financovanie vysokých škôl je zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Touto legislatívou prišlo k transformácii z rozpočtových organizácií na verejné vysoké školy. Myšlienkou slovenského systému financovania vysokého školstva je postavené na

⁵³ Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. s.7. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyročne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

⁵⁴ NEUBAUEROVÁ, E. a kol. *Reforma systému financovania vysokých škôl v SR* [online].2007. [2017-01-12]. s. 13-18. Dostupné z: <http://www.radavs.sk/index.php/materialy>

viac zdrojom financovaní, ktoré otvára možnosti pre vysoké školy v možnosti získavania časti financií prostredníctvom rôznych iných zdrojov a podnikateľských aktivít.⁵⁵

Hlavný zdroj financovania verejných a štátnych vysokých škôl predstavujú dotácie zo štátneho rozpočtu, ktoré sú upravené osobitným predpisom. Súkromné vysoké školy si zabezpečujú finančné prostriedky samostatne, pričom Ministerstvo školstva im môže na základe žiadosti poskytnúť dotácie ako neúčelovú priamu platbu. Pri dotácii na výskumnú, vývojovú a umeleckú činnosť sa zohľadňuje výskumná kapacita vysokej školy, jej úspešnosť pri získavaní domácich a zahraničných grantov a počet interných doktorandov po dizertačnej skúške.⁵⁶

„Ďalšou možnosťou ako získať dodatočné finančné prostriedky je zainteresovanosť vysokých škôl v oblasti podávania projektov v nadväznosti na domáce a zahraničné granty. Verejné vysoké školy môžu používať ako zdroj financovania aj úvery od bánk na výskumnú a vývojovú činnosť a na financovanie kapitálových výdavkov.“⁵⁷

Štátne vysoké školy sú napojené svojim rozpočtom na kapitolu rezortu, v ktorého sú pôsobnosti, a sú financované ako štátne príspevkové alebo rozpočtové organizácie. V prípade policajných a vojenských vysokých škôl vysokoškolský zákon predpokladá dohodu medzi ministerstvom školstva a príslušným rezortným ministerstvom, na základe ktorej by sa ministerstvo školstva malo podieľať na úhrade nákladov na štúdium civilných študentov.⁵⁸

„Verejné vysoké školy sú financované zo štátneho rozpočtu formou dotácie, konkrétne v rámci štyroch dotácií a to na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov, na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť, na rozvoj vysokej školy a na sociálnu podporu študentov. Medzi vysokou školou a ministerstvom je uzatváraná zmluva o dotácií, ktorá vymedzuje účelovosť niektorých častí dotácií, podmienky nakladania s dotáciou, pravidlá poskytovania dotácie a pod. Určovanie dotácie je založené na kombinácii vstupných

⁵⁵ JURKOVÁ, J. Vybrané aspekty marketingových aplikácií v špecifických podmienkach vysokoškolskej praxe. Praha : University Press, 2012. s. 132. ISBN 978-80-905189-4-0.

⁵⁶ Správa o plnení Koncepcie ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. Storočie [online]. 2012. [2017-01-12]. s.37-42. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/4327.pdf>

⁵⁷ Zákon č. 363/2007 Z.z. zmena zákona o vysokých školách, bod 26.

⁵⁸ § 90 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

*ukazovateľoch ako počet študentov, objem finančných prostriedkov získaných na nevýskumné granty zo zahraničia a výstupných ukazovateľoch ako počet absolventov, počet publikačných výstupov, počet vyslaných študentov na akademickú mobilitu.*⁵⁹

Postupne sa vyvíjali ukazovatele, na základe ktorých sa vypočítava objem finančných prostriedkov pre jednotlivé verejné vysoké školy. Súčasťou tejto časti dotácie sú aj vnútorné grantové agentúry VEGA a KEGA, ktoré sú súčasťou inštitucionálneho systému podpory, ale vysokým školám sa v rámci nich pridávajú finančné prostriedky na základe podpory projektov.⁶⁰

Verejné vysoké školy majú možnosť získavať aj vlastné zdroje na svoju činnosť a dotácia zo štátneho rozpočtu zabezpečuje len časť ich potrieb. Časť týchto zdrojov tvoria úhrady študentov (ubytovanie a stravovanie, školné a poplatky spojené so štúdiom), ďalšiu časť získavajú vysoké školy z podnikateľskej činnosti, prípadne z grantov z nadácií a zo zahraničia.⁶¹

2.2.1 Verejné vysoké školy

*„Verejnou vysokou školou je zmysle zákona verejnoprávna a samosprávna vzdelávacia inštitúcia, ktorá sa zakladá a ruší zákonným spôsobom. Po založení vysokej školy za výkon funkcie štatutára vysokej školy zodpovedá osoba s dočasným poverením ministra školstva Slovenskej republiky až do vymenovania riadneho rektora. Verejná vysoká škola má povinnosť najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa jej založenia zriadiť aj orgány akademickej samosprávy, a ak sa člení na jednotlivé fakulty, sú aj tie povinné.*⁶²

Zlúčenie alebo splynutie je možné len s inou verejnou vysokou školou, ak osobitný predpis neustanovuje inak. To isté platí v prípade rozdelenia, kedy môžu vzniknúť iba viaceré verejné vysoké školy. Zákonné zrušenie vysokej školy, prebieha tak, že sa stanovuje

⁵⁹ § 89 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁶⁰ Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. s.27. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyročne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

⁶¹ § 92 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁶² ŠKULTÉTY, P. *Správne právo hmotné, Všeobecná časť*, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. s. 224. ISBN 80- 7160-205-1.

podmienka určujúca, na ktoré konkrétne právnické osoby sa uskutočňuje prevod majetku, jej pohľadávok a záväzkov. Je povinnosťou verejných vysokých škôl zabezpečiť možnosť pokračovať v štúdiu študentom zrušenej verejnej vysokej školy. Samozrejme len v tom prípade, ak sa samotný študent nerozhodne inak, buď v tom istom študijnom odbore, alebo v študijnom odbore, ktorý je blízkym študovanému odboru.⁶³

Na začiatku nebolo v kompetencii verejných vysokých škôl vlastníctvo vlastného majetku, pretože disponujúci majetok mali zverený na spravovanie ako rozpočtová organizácia. Významný posun v otázke financovania sme zaznamenali novelizáciou vysokoškolského zákona z roku 2007, ktorou prišlo k spoplatneniu externého štúdia. Dnešná situácia je taká, že je to samostatnej pôsobnosti štátu, ktorý má možnosť určiť maximálny počet externistov, ktorým sa pokryjú náklady na ich externé štúdium. Ak sa vysoká škola rozhodne, že prijme na externé štúdium viac ako jej stanovil štát, musí si vysoká škola nájsť a vyčleniť svoje vlastné finančné prostriedky s ktorými bude financovať ich štúdium. Financovanie verejných vysokých škôl je v dnešnej dobe vykryté najmä štátnym rozpočtom, avšak ministerstvo má možnosť poskytnutie dotácie na výkon dotácie akreditovaných študijných programov a na činnosti vedeckého, výskumného, vývojového alebo umeleckého charakteru. Proces poskytnutia dotácie pre školu sa začína uzavretím písomnej zmluvy a potom je ukončený obdržaním dotácie v dohodnutej výške. Parametre na základe ktorých sa rozhoduje sú stanovené v zákone, ale medzi najčastejšie patrí počet prijatých uchádzačov, absolventov a ekonomická náročnosť štúdia. Poskytnutie všetkých dotácii pre školu musí byť zverejnené na internetovej stránke ministerstva školstva v lehote 60 dní po procese schválenia rozpočtovej kapitoly štátneho rozpočtu.⁶⁴

Zostavovanie vlastného rozpočtu si verejná vysoká škola vykonáva každý rok sama. Nachádzajú sa ňom okrem financií z vyššie uvedených poskytnutých dotácii aj poplatky vo forme školného, študijné poplatky, zisky vo forme výnosov zo vzdelávacej činnosti, majetkové výnosy a zisky z práv duševného vlastníctva. Zákoné podmienky sú stanovené aj v prípade čerpania úveru vysokou školou. Povinnosťou verejnej vysokej školy je využiť zisk k vytváraniu finančných fondov, rezervného fondu, fondu na poskytovanie štipendií alebo

⁶³ §6 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁶⁴ § 89 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

fondy podporujúceho študentov s špecifickými požiadavkami na štúdium. Na vytvorenie rezervného fondu použije až 40% zisku, ktorým sa pokrýva prípadný vznik strát.⁶⁵

Vysoká škola má možnosť výkonu podnikateľskej činnosti popri tej vedeckej a výskumnej, ale podmienkou je, že nesmie to negatívne ovplyvňovať kvalitatívny a rozsahový aspekt vyučovania. Podnikateľské výdavky majú byť pokryté prostredníctvom finančných prostriedkov zo zisku takejto podnikateľskej činnosti pri zachovaní stanoveného účelu. Poplatky za štúdium sú podstatne zakotvené a právne upravené tak, že sa stanovila výška 10% z priemernej čiastky na jedného študenta z celkových bežných výdavkov priznaných štátnym rozpočtom. Platiť poplatky za štúdium je povinný:

- *externý študent;*
- *študent, ktorý študuje počas jedného akademického roka viac študijných programov toho istého stupňa alebo študent, ktorý sa po prerušení štúdia opätovne prihlási na štúdium;*
- *študent, ktorý presiahne štandardnú dĺžku poskytnutú pre ukončenie vysokoškolského štúdia;*
- *študent, ktorý študuje v inom ako štátnom jazyku Slovenskej republiky, s výnimkou štúdia v jazyku národnostnej menšiny.*

Inými poplatkami, ktoré sú vo vlastnej právomoci školy, môžeme považovať poplatky za prijímanie k rigoróznemu konaniu, poplatky za rigorózne konanie a poplatky za vydanie dokladov súvisiacich s rigoróznym konaním.⁶⁶

2.2.2 Súkromné vysoké školy

Súkromnými vysokými školami sú v zmysle ustanovenia § 47 ZVŠ právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike alebo so sídlom na území členského štátu, ktoré boli zriadené alebo založené na vzdelávanie a výskum. Súkromné vysoké školy sú oprávnené pôsobiť ako súkromné vysoké školy, iba v prípade, ak bol na to udelený vládny súhlas v mene štátu,

⁶⁵ §16a zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁶⁶ § 92 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

pričom uvedený súhlas nie je prenosný na inú právnickú osobu a jej prechod nie je možný ani na právnych nástupcov.⁶⁷

„Právnická osoba so sídlom v Slovenskej republike, ktorá bola zriadená alebo založená na vzdelávanie a výskum, je oprávnená pôsobiť ako súkromná vysoká škola, ak jej vláda Slovenskej republiky udelila na to súhlas v mene štátu. Návrh na udelenie štátneho súhlasu je predložený ministerstvom vláde Slovenskej republiky.“⁶⁸ Právnická osoba SO záujmom pôsobenia ako súkromná vysoká škola v Slovenskej republike je povinná požiadať o udelenie štátneho súhlasu priamo na ministerstve. Povinnými náležitosťami žiadosti sú:

- názov, sídlo a typ vysokej školy;
- právna forma a štatutárne orgány;
- dlhodobý zámer vysokej školy;
- návrh študijných programov;
- návrh štatútu, študijného poriadku a iných vnútorných predpisov;
- údaj o finančnom zabezpečení štúdia;
- údaj o personálnom, materiálnom a technickom zabezpečení;
- doklad o odbornej kvalifikácii zamestnancov vysokej školy.

Zaslaním žiadosti právnickou osobou na ministerstvo o udelenie štátneho súhlasu sa začalo registračné konanie, v ktorom je vláda do šiestich mesiacov od doručenia žiadosti povinná rozhodnúť. Predloženiu žiadosti vláde predchádza posúdenie žiadosti Akreditačnou komisiou, ktorého iniciátorom je ministerstvo.⁶⁹

Vládny súhlas sa neudelí za nasledovných podmienok, ak:

- vyjadrenie Akreditačnej komisie je nesúhlasné k všetkým predkladaným študijným programom;

⁶⁷ § 47 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁶⁸ ŠKULTÉTY, P. *Správne právo hmotné, Všeobecná časť*, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. s. 131. ISBN 80- 7160-205-1.

⁶⁹ ŠKULTÉTY, P. *Správne právo hmotné, Všeobecná časť*, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. s. 132. ISBN 80- 7160-205-1.

- návrh vysokej školy v oblasti vnútorných predpisov je v rozpore so zákonom alebo všeobecnými záväznými právnymi predpismi.

Udelenie štátneho súhlasu je platné na dva roky a v tejto lehote je povinnosťou súkromnej vysokej školy začatie svojej činnosti, inak strate platnosti štátneho súhlasu. Ak nie sú splnené zákonné podmienky, nie je udelený ministerský súhlas. V takomto prípade je možná opätovná žiadosť najskôr po roku od neúspešnosti prvej žiadosti. Orgán s riadiacou funkciou je správna rada, ktorej činnosti sú vymedzené v štatúte súkromnej školy. Zákonne sú určené aj povinnosti samosprávnych orgánov súkromnej vysokej školy, ktoré sú rovnaké ako pri verejnej škole. Sú nimi akademický senát, rektor, vedecká rada a disciplinárna komisia.⁷⁰

Financovanie súkromnej vysokej školy si musí zabezpečiť škola sama, neposkytujú sa jej dotácie zo štátneho rozpočtu. Výdavky na vzdelávanie, vedeckú a výskumnú činnosť si musí pokrývať so svojich príjmov a sponzorov. Vo výnimočných prípadoch môže vláda prostredníctvom ministerstva na základe doručenej žiadosti od školy poskytnúť dotáciu na vykonávanie akreditovaných študijných programov, vedeckej a výskumnej činnosti. Takisto môže ministerská dotácia slúžiť na podporu sociálnych rodín. Každá súkromná vysoká škola si môže sama určiť a stanoviť výšku poplatkov vnútornými predpismi, ale je povinná tieto poplatky zverejniť minimálne v dvojmesačnom predstihu pred termínom prihlasovania sa na dané štúdium.

V súčasnosti na území Slovenskej republiky pôsobí niekoľko súkromných vysokých škôl a to: „*Vysoká škola manažmentu v Trenčíne; Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, n. o.; Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave; Paneurópska vysoká škola; Vysoká škola Danubius; Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove; Stredoeurópska vysoká škola v Skalici; Vysoká škola DTI; Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií; Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach; Hudobná a umelecká akadémia Jána Albrechta-Banská Štiavnica, s. r. o. odborná vysoká škola a Akadémia médií, odborná vysoká škola mediálnej a marketingovej komunikácie v Bratislave.*“⁷¹

⁷⁰ § 47a- § 47 b zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁷¹ Zoznam vysokých škôl MŠVVaŠ SR [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vysoke-skoly-v-slovenskej-republike/>

2.3 Štátna školská správa na Slovensku

Pod školskou sústavou si predstavujeme sústavu výchovno-vzdelávacieho charakteru. Slovenská republika a jej sústava škôl je tvorená školami, ktoré vytvárajú sieť škôl a školských zariadení zabezpečujúcich výchovu a vzdelávacie procesy. Systém škôl tvoria sústavy školských inštitúcií (tzv. formálne edukačné inštitúcie), ktoré sú riadené a spravované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Školský systém v Slovenskej republike tvoria verejné, štátne, súkromné regionálne a vysoké školy. Môžu byť zriaďované krajským školským úradom a ministerstvom, územnou samosprávou- obcou a vyšším územným celkom, cirkvou alebo súkromnými subjektmi- fyzickými alebo právnickými osobami.

„Ako sa uvádza v zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelaní (ďalej len „školský zákon“) sústava škôl v Slovenskej republike je tvorená týmito druhmi škôl:

- a) materská škola;*
- b) základná škola;*
- c) gymnázium;*
- d) stredná odborná škola;*
- e) konzervatórium;*
- f) školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami;*
- g) základná umelecká škola;*
- h) jazyková škola.*

Podľa školského zákona je základné vzdelanie štvorstupňové:

- a) predprimárne vzdelanie;*
- b) základné vzdelanie;*
- c) stredné vzdelanie;*
- d) vyššie odborné vzdelanie.⁷²*

Pokiaľ ide o vyššie odborné vzdelanie, vo všeobecnosti si dovoľíme tvrdiť, že univerzity plnia široké spektrum úloh, prostredníctvom ktorých vytvárajú intelektuálne bohatstvo

⁷² §27 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

človeka. Slúžia najmä ako zdroj regionálnych inovácií a rastu založenom na technológiách, čím veľmi výrazne prispievajú k ekonomickému rozvoju. Význam univerzít spočíva i v tvorbe a šírení nových poznatkov, výsledkov ich vedecko-výskumnej činnosti, ktoré by mali byť aplikovateľné aj pre potreby súkromného sektora. Transfer poznatkov a technológií do podnikateľského sektora tvorí základ ich vzájomnej spolupráce. Prínos vysokých škôl spočíva i v schopnosti reagovať na aktuálne potreby a požiadavky verejnosti.⁷³

Orgány vysokých škôl s reprezentačnou celoštátnou funkciou sa ustanovujú na základe zákona o vysokých školách. Medzi ne patria Rada vysokých škôl, Študentská rada vysokých škôl a Slovenská rektorská konferencia. Podľa zákona o vysokých školách je minister školstva predkladateľom návrhov k schvaľovaniu alebo vyjadrovaniu pre vyššie uvedené orgány (ide najmä o návrhy vymenovania a odvolania členov Akreditačnej komisie a návrh určujúci výšku dotácii vysokým školám zo štátneho rozpočtu). Minister na základe vlastného podnetu alebo žiadost' orgánov vysokých škôl prerokováva v spolupráci s nimi aj iné návrhy a opatrenia, ktoré sa týkajú vysokých škôl.⁷⁴

Rada vysokých škôl má zastávať pozíciu najvyššieho orgánu samosprávy vysokých škôl. Je tvorená zo zástupcov všetkých vysokých škôl, ktorých zvolil akademický senát vysokých škôl a akademický senát fakúlt. Ďalej je dôležitým orgánom samosprávy aj Slovenská rektorská konferencia tvorená všetkými rektormi vysokých škôl na Slovensku. Jej úlohou je koordinácia, spolupráca a podpora rektorátov iných vysokých škôl na udržateľnom princípe tvorby vysokoškolskej politiky. Súkromná vysoká škola má v tejto otázke štatutárneho zástupcu v prípade, že si nevytvorila rektora ako svoj orgán.⁷⁵

Ak má vysoká škola svoje fakultné rozčlenenie, na ich čele sú dekáni, ktorí spravujú, zastupujú a konajú v mene príslušných fakúlt. Každý dekan je zodpovedný a jeho činnosť podlieha príslušnému akademickému senátu fakulty. Právom rektora je odvolanie a

⁷³ ALI TAHA, V. Význam univerzít pre rozvoj regiónov v rozvíjajúcej sa znalostnej spoločnosti. In *Implementácia špecifických znalostných a marketingových modelov a nástrojov v regionálnom rozvoji : zborník vedeckých štúdií z výskumného grantu VEGA č. 1/4638/07 a Centra excelentnosti výskumu kognícií - CEVKOG*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, 2009. ISBN 978-80-555-0060-7.

⁷⁴ VRABKO, M. et al. *Správne právo hmotné – osobitná časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. s. 228. ISBN 978-80-7160-325-2.

⁷⁵ HAŠANOVÁ, J. *Správne právo. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Veda, 2011. s. 376. ISBN 978-80224-1176-9.

vymenovanie dekana fakulty po podaní návrhu na odvolanie akademického senátu fakulty. Dekanský kandidát je vymenovaný rektorom na podnet a po voľbe v akademickom senáte fakulty, avšak nie je možný rozpor so zákonom. Po právoplatnom odsúdení za úmyselný trestný čin alebo mu uložili nepodmienečný trest odňatia slobody, je možné podanie odvolacieho návrhu dekana z jeho funkcie akademickým senátom fakulty.⁷⁶

Financovanie orgánov reprezentácie vysokých škôl je zabezpečované ministerstvom školstva. Členstvo v reprezentačnom orgáne je čestnou funkciou pre každého z akademickej obce vysokej školy. Pravidlá rozhodovania sa o vytvorení, činnostiach, rokovacom poriadku reprezentačný orgánov sa nachádzajú v štatútoch vysokých škôl.

2.4 Pôsobnosť Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy majú najväčší podiel na tvorbe štátnej politiky v daných oblastiach, realizujú politiku a vykonávajú v rámci svojich kompetencií štátnu správu. Pre oblasť školstva, vedy a výskumu je hlavnou postavou Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo“). „*Do jeho pôsobnosti patria:*

- *materské školy, základné školy, jazykové školy a stredné školy*
- *vysoké školy*
- *školské zariadenia*
- *celoživotné vzdelávanie*
- *veda a technika*
- *štátna starostlivosť o mládež a šport*⁷⁷

Podmienkami dlhodobého rozvoja vysokých škôl a vysokoškolského vzdelávania sa zaoberá ministerstvo školstva. Jeho úlohou je na obdobie 5 až 10 rokov predkladať dlhodobého zámeru vysokého školstva a zverejňovanie výročnej správy o aktuálnom stave vysokoškolského vzdelávania. Povinnosťou každej vysokej školy je predkladať výročnej

⁷⁶ ŠKULTÉTY, P. *Správne právo hmotné, Všeobecná časť*, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. s. 177. ISBN 80- 7160-205-1.

⁷⁷ § 102 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

správy v stanovenej lehote ministerstvom, ktoré má za úlohu prerokovať a zhodnotiť napĺňanie dlhodobého zámeru vysokou školou. Ministerstvo má za úlohu aj prerozdeliť štátne dotácie z kapitoly štátneho rozpočtu určeného pre ministerstvo školstva a to nasledovne:

- **Účelové financovanie na základe programového plánovania** - financie sú na základe účelu pridelované na zabezpečenie:
 - akreditovaných programov,
 - výskumnej, vývojovej a umeleckej činnosti,
 - rozvoja vysokoškolskej inštitúcie,
 - sociálnej podpory pre študentov.

Ministerstvo stanoví najvyššiu čiastku s ktorou disponuje pri pridelovaní finančných prostriedkov prostredníctvom dotačného systému tak, aby sa neprekročili mzdové a poistné náklady v 80% z celkovej sumy. V prípade vyšších nákladov školy ako je suma pridelenej dotácie z ministerstva, je škola povinná si sama zabezpečiť iné príjmové zdroje.

- **Financovanie podľa výkonov** – systém pridelovania financií sleduje skutočné výkony s prihliadnutím celkový počet študentských, absolventských, pedagogických a nepedagogických osôb. Zároveň sa zdôrazňuje materiálna a personálna náročnosť rôznych odborov štúdia.
- **Financovanie podľa kvality** – vyhodnocujú sa výsledky vo vedeckej, výskumnej činnosti a domácich a zahraničných grantoch. Študijný odbor predstavuje oblasť poznania, ktorá môže byť predmetom vysokoškolského vzdelávania v niektorom z jeho troch stupňov. Študijný odbor je charakterizovaný svojim obsahom, ktorý je predstavený najmä rozsahom vedomostnej, schopnostnej a zručnostnej vlastnosti absolventa štúdia.⁷⁸

Sústava študijných odborov obsahuje študijné odbory, v ktorých je umožnené vysokým školám v Slovenskej republike poskytovanie vysokoškolského vzdelávania. Ich správcom je ministerstvo.⁷⁹

⁷⁸ § 88 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁷⁹ § 50 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zadefinovaním jednotlivých študijných odborov opísaním ponuky študijných možností sa každá vysoká škola vyčleňuje na trhu poskytovateľov vysokoškolského vzdelania. Ponuka opisom študijného odboru pre záujemcu upútava prostredníctvom profilu absolventa, možnosťou získania vedomostí a stupne jednotlivých študijných odboroch. „V súčasnosti na slovenskom trhu poskytovateľov vysokoškolského vzdelávania máme 125 fakúlt, ktoré poskytujú vzdelávanie vysokoškolským študentom v 365 študijných odboroch na základe rozčlenenej sústavy študijných odborov platnej v podmienkach Slovenskej republiky.“⁸⁰

V zmysle rozdelenia študijných odborov majú najväčšie zastúpenie sociálne, ekonomické a právne vedy, spolu 77 študijných odborov. Nasledujú študijné odbory v podskupine konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie, spolu 67 študijných odborov, prírodné vedy v 60 študijných odborov, zdravotníctvo s 46 študijnými odbormi a humanitné vedy a umenie zahŕňajú 44 študijných odborov. Súčasťou sústavy študijných odborov sú aj pôdohospodárske a veterinárske vedy. Podskupina služby a infromatické vedy, matematika, informačné a komunikačné technológie má 36 študijných odborov. Najmenšie zastúpenie má skupina študijných odborov výchovy a vzdelávanie so svojimi 10 študijnými odbormi.⁸¹

Medzi významné právomoci ministerstva školstva patrí aj registračná právomoc, ktorá spočíva v registrácii štatútu verejných a súkromných vysokých škôl. Ďalšou je kontrolná právomoc, ktorou vykonáva dohľad nad dodržiavaním zákonných a iných noriem v oblasti vysokého školstva, dohliada na hospodárenie a používanie financií zo štátneho rozpočtu. Ministerstvo ako ústredný orgán zostavuje zoznam vysokoškolských inštitúcií s pôsobnosťou v Slovenskej republike a zároveň pre zahraničné vysoké školy povoľuje výkon vzdelávacej činnosti. Hlavný predstaviteľ ministerstva školstva je jeho minister, ktorého jednou z funkcií je navrhovanie profesorských a rektorských kandidátov pre prezidenta republiky. Ďalšou funkciou je navrhovanie členov Akreditačnej komisie a na základe jej stanoviska v 60-dňovej lehote priznáva alebo nepriznáva akreditáciu pre jednotlivé vysoké školy.

Významným orgánom, ktorý pôsobí ako právna inštitúcia v oblasti školstva je študentský ombudsman. Študentský ombudsman je považovaný za špeciálneho ochrancu práv študentov vysokých škôl Slovenskej republiky, ktorý pôsobí pri Študentskej rade vysokých škôl. Medzi

⁸⁰Sústava študijných odborov SR [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/sustava-studijnych-odborov-sr/>

⁸¹ Tamtiež.

jeho hlavné úlohy patrí poskytovať právne poradenstvo pre vysokoškolských študentov v oblasti vysokoškolského štúdia vtedy, keď sa porušili práva študenta vysokej školy vyplývajúce zo zákona alebo z iného všeobecne záväzného právneho predpisu. Jeho ďalšou úlohou je kooperácia s predstaviteľmi verejných orgánov a organizácií pôsobiacich v oblasti vysokého školstva so zameraním sa na ochranu právneho postavenia vysokoškolských študentov. Študentský ombudsman nie je oprávnený k rozhodovaniu v konkrétnych prípadoch porušenia práv študentov, ale môže iba zabezpečovať poskytovanie právnej pomoci pri porušovaní práv vysokoškolských študentov, ktoré vyplývajú zo zákona alebo iných právnych noriem. Nie je možné očakávať, že študentský ombudsman bude rozhodovať o nejakom spore, túto právomoc má iba vysoká škola alebo súdny orgán.⁸²

Pôsobenie študentského ombudsmana v Slovenskej republike netrvá dlho. Jej zakladateľom bola študentská rada vysokých škôl v roku 2011, kedy v spolupráci s poľskou Študentskou radou aktívne začala budovať inštitúciu študentského ombudsmana a snažila sa ho zriadiť, aby fungoval čo najrýchlejšie. Už počas jesene toho istého roku spustila proces hľadania vhodného kandidáta na historicky prvého študentského ombudsmana. Pracovná skupina sa skladala z členov Študentskej rady vysokých škôl, ministerstva a Slovenskej rektorskej konferencie. Skupina odborníkov vysokého školstva, ktorá hľadala ombudsmana si zvolila v tajnom hlasovaní dňa 23.02.2012 za prvého študentského ombudsmana Slovenskej republiky JUDr. Rastislava Kaššáka, PhD.

„Študentský ombudsman koná na základe zásad, ktorými zabezpečuje:

- *ochranu právneho postavenia študentov vysokých škôl;*
- *poskytovanie právnych rád študentom vysokých škôl;*
- *aktívnu pomoc pri riešení problémov študentov vysokých škôl;*
- *podávanie stanovísk k zmenám zákonov a iných právnych predpisov týkajúcich sa vysokého školstva;*
- *aktívnu spoluprácu s najvyššími zastupiteľskými orgánmi študentskej samosprávy;*
- *pravidelné vydávanie publikácií týkajúcich sa aktuálnych problémov študentov;*
- *vedenie aktívneho dialógu s predstaviteľmi verejných orgánov a organizácií pôsobiacich v oblasti vysokého školstva (Študentská rada vysokých škôl, Slovenská*

⁸² Centrum vedecko-technických informácií SR. *Študentský ombudsman*. Bratislava: Študentská rada vysokých škôl. [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: www.srvs.sk/studentsky-ombudsman

rektorská konferencia, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky). ⁸³

Okrem študentského ombudsmana je dôležitým zástupcom študentov aj Študentská rada vysokých škôl (ďalej len „Študentská rada VŠ“). Pôsobí ako najvyšší zastupiteľský orgán vysokoškolských študentov a zároveň je zástupcom ich záujmov navonok. Iba študent vysokej školy môže získať členstvo v študentskej rade VŠ. Na každej vysokej škole je študentská rada VŠ zložená z:

- jedného zástupcu zvoleného študentskou časťou akademického senátu vysokej školy;
- ďalších zástupcov študentskej časti akademickej obce vysokej školy zvolených študentskou časťou akademickej obce vysokej školy (z každých aj iba započítaných 2000 zapísaných študentov je členom jeden zvolený zástupca).⁸⁴

Základnými povinnosťami, ktoré musí Študentská rada VŠ dodržiavať, sú schvaľovanie a vyjadrovanie sa k návrhom uvedeným v osobitnom predpise. Medzi ďalšie zaradujeme povinnosť predkladať návrhy a opatrenia významne týkajúce sa vysokej školy. Študentská rada sídli v Centre vedecko-technických informácií SR v Bratislave. Členstva v Študentskej rade VŠ má čestnú a nezastupiteľnú funkciu pre každého z delegátov, ktorými je tvorená. Voľba a doručenie zápisnice do sídla študentskej rady VŠ sú dve podmienky vzniku nového delegáta, ktorému je udelený menovací dekrét na funkčné obdobie dvoch rokov. Za začiatok funkčného obdobia delegáta sa považuje deň po uplynutí ustanovujúceho valného zhromaždenia Študentskej rady VŠ. Začiatok volieb sa uskutočňuje deväťdesiatym dňom pred uplynutím obdobia a koniec volieb sa stanovuje na 30 dní pred uplynutím volebného obdobia. Vyhlásovanie volieb vykonáva predsedníctvo akademického senátu. Zánik samotnej funkcie delegáta je možný napríklad na základe uplynutia jeho obdobia, vzdania sa funkcie, prerušenia jeho štúdia alebo aj ukončenia jeho štúdia. Tiež, ak sa delegát dvakrát po sebe neospravedlní za svoju neprítomnosť na valnom zhromaždení, ak bol právoplatne odsúdený za trestný čin alebo ak bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo obmedzený

⁸³ Centrum vedecko-technických informácií SR. Študentský ombudsman. Bratislava: Študentská rada vysokých škôl. [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.srvs.sk/studentsky-ombudsman-zasady-fungovania>

⁸⁴ §107 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

spôsobilosti na právne úkony, smrťou alebo neúčastou na troch valných zhromaždeniach za akademický rok.⁸⁵

Medzi práva delegáta zaraďujeme:

- kladenie otázok členom predsedníctva, členom kontrolnej rady a zriadeným komisiám vo veciach ich pôsobnosti (delegát musí dostať odpoveď v 30-dňovej lehote);
- informovanie o činnosti Študentskej rady VŠ;
- hlasovanie o predkladaných návrhoch;
- predloženie námetov a pripomienok k činnosti Študentskej rady.

Medzi povinnosti delegáta zaraďujeme:

- obhajovanie záujmov vysokoškolských študentov;
- zúčastňovanie sa na pracovných činnostiach orgánov Študentskej rady VŠ, kde bol zvolený alebo vybraný a verejne vyhlásil, že súhlasí s vymenovaním do tejto funkcie;
- informovanie na požiadavku vysokoškolských študentov k činnostiam svojim a Študentskej rady VŠ.

„Študentská rada má tieto hlavné orgány:

- *Valné zhromaždenie;*
- *Predseda;*
- *Predsedníctvo;*
- *Kontrolná rada;*
- *Volebná a mandátová komisia;*
- *Právna komisia.*“⁸⁶

2.5 Akreditácia a Akreditačná komisia

Byť spôsobilým výkonu vzdelávacieho procesu znamená byť akreditovaný. Akreditáciou sa študijnému programu priznáva vlastnosť- spôsobilosť výkonu vzdelávacieho procesu.

⁸⁵ Štatút Študentskej rady vysokých škôl [online]. 2017. [2017-01-12]. čl. 5. Dostupné z: <http://www.srvs.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty>

⁸⁶ Štatút Študentskej rady vysokých škôl [online]. 2017. [2017-01-12]. čl.8. Dostupné z: <http://www.srvs.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty>

Udelením práva od ministra na poskytovanie vzdelania na území Slovenskej republiky sa vysoká škola stáva inštitúciou priznávajúcou právne spôsobilou titulovania v príslušnom študijnom programe. Ak vysoká škola je úspešne po akreditačnom procese, môžeme konštatovať, že jej študijný program je akreditovaný a môže vykonávať udeľovanie príslušných titulov. Akreditačný proces začína podaním písomnej žiadosti vysokou školou na akreditačnú komisiu, ktorá má za úlohu sa vyjadriť a jej stanovisko je zaslané ministrovi školstva, ktorý rozhoduje o udelení akreditácie. Pri akreditácii študijného programu sa posudzuje a vychádza sa z jeho obsahu, náročnosti, profilu študenta, požiadaviek na jeho absolvovanie a berie sa ohľad na technicko-materiálne a personálne vybavenie vysokej školy. Získaním akreditácie pre vysokú školu je možné vykonávať udeľovanie vysokoškolských titulov. V prípade zamietnutia žiadosti vysokej školy, môže sa vysoká škola pokúsiť o opätovné podanie v rámci rovnakého študijného odboru až uplynutím 1 roka od ministerského rozhodnutia o zamietnutí. Rozdielny akreditačný proces je v prípade vysokých škôl so zameraním sa na teologickú oblasť, pri ktorom sú špeciálnymi požiadavkami akreditačného procesu súhlasné stanovisko cirkevnej spoločnosti. Iné požiadavky sú aj pri vysokých školách zameraných na zdravotníctvo, kedy ministerstvo školstva potrebuje stanovisko od ministerstva zdravotníctva vo veci absolventskej spôsobilosti k výkonu zdravotníckeho povolania podľa osobitných predpisov.

„Študijný program predstavuje súbor predmetov, ktoré pozostávajú zo vzdelávacích činností. Vo všeobecnosti vzdelávacie činnosti predstavuje prednáška, cvičenie, záverečná práca, laboratórne práce, štátna skúška, ich kombinácie a súbor pravidiel. Študijný program je zostavený tak, aby úspešné absolvovanie vzdelávacích činností pri zachovaní uvedených pravidiel umožnilo študentovi získať vysokoškolské vzdelanie. Tvorba toho - konkrétneho študijného programu je v pôsobnosti konkrétnej vysokej školy.“⁸⁷

„Súčasťou študijného programu je odporúčaný študijný plán, ktorý slúži študentovi na odporúčania, v ktorej časti štúdia si má zapísať absolvovanie danej študijnej povinnosti. Platí, že v prípade, ak bude študent postupovať v zmysle odporúčaného študijného plánu, riadne skončí štúdium v štandardnej dĺžke štúdia. Študent študuje študijný program podľa vlastného študijného plánu, čiže nie je viazaný odporúčaným študijným plánom vysokej školy.

⁸⁷ § 51 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

*Študijný program pozostáva z predmetov, ktoré môžu byť povinné, povinne voliteľné a výberové.*⁸⁸

Je všeobecne známe, že vo vzdelávacom systéme máme trojstupňové študijné programy. Prvý a druhý stupeň vysokoškolského vzdelávania sa spájaním do jedného štúdia sa rovná systému zachovania oddeleného dvojstupňového štúdia.⁸⁹

Akreditačný proces zastrešuje a vykonáva Akreditačná komisia, ktorá je tvorená predsedom, podpredsedom a ďalšími členmi (21 členov celkovo), ktorí sú menovaní vládou na základe návrhu ministra. Ich 6 ročné funkčné obdobie začína vymenovaním. Žrebovaním je určená skupina členov v pomere jednej tretiny, ktorí sú ustanovení na dva roky a druhá tretina členov so štvorročným funkčným obdobím. Nezlučiteľnosť členstva v akreditačnej komisii spočíva v tom, že nie je možné byť rektorom žiadnej vysokej školy, prorektorom, dekanom a prodekanom. Činnosť akreditačnej komisie je vykonávaná stálymi alebo dočasnými pracovnými skupinami dodržiavaním základných princípov ako:

- nezávislosť
- objektívnosť
- nestrannosť
- profesionalita

*„Pracovné skupiny pozostávajú z členov vysokých škôl, ktorí by mali spĺňať najvyššie kritériá odbornosti a kvality vo svojom odbore a mali by byť medzinárodne uznávanými autoritami. Po dobu trvania členstva v pracovnej skupine, nemôže tento člen zastávať akademické funkcie v rámci akejkoľvek vysokej školy. Dôležité je, aby pracovná skupina rovnomerne zastupovala všetky študijné odbory, v rámci ktorých pôsobí. Počet členov pracovnej skupiny musí byť minimálne päť.“*⁹⁰

⁸⁸ § 83 ods. 18 písm. e) zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁸⁹ ŠTEFKO, R. *Akademické marketingové inštrumentárium v marketingu vysokej školy*. Bratislava : R.S. Royal Service, 2003. ISBN 80-968379-5-8.

⁹⁰ Štatút Akreditačnej komisie SR [online]. 2017. [2017-01-12]. čl.6. Dostupné z: <http://www.akredkom.sk/index.pl?tmpl=statut>

Pracovnými skupinami sú zastúpené tieto vedné odbory: pedagogika, humanitné vedy, história a etnológia, umenie, projektovanie a inžinierstvo, spoločenské a behaviorálne vedy, právo, medzinárodné vzťahy, ekonómia, fyzika, veda o Zemi a vesmíre, metalurgické vedy, ekológia, chémia, strojárstvo, elektrotechnika, informatika, inžinierske technológie, lekárske a farmaceutické vedy, zubné lekárstvo, poľnohospodárstvo, veterinárstvo, veda o športe, veda o dopravných službách, veda o bezpečnostných službách a matematika.

Úprava činnosti akreditačnej komisie sa nachádza v štatúte akreditačnej komisie, ktorý prijala vláda SR svojim uznesením č. 673 zo dňa 20.11.2013. V tomto uznesení je zakotvené, že spracovávanie žiadostí o udelenie akreditácie vykonáva sekretariát akreditačnej komisie, ktorý najprv po preskúmaní povinných náležitostí a posúdení, že nie je potrebné vyzvať na doplnenie, elektronicky žiadosť odovzdá predsedovi komisie. Ten v 5-dňovej lehote poverí konkrétnu pracovnú skupinu zodpovednú za výkon akreditačného procesu v danej oblasti. Lehota výkonu akreditačného procesu je určená predsedom akreditačnej komisie, ale najviac 2 mesiace od doručenia žiadosti o udelenie akreditácie. Pri akreditácii súkromnej vysokej školy sa určujú 4 mesiace od doručenia žiadosti.⁹¹

Zasadnutia akreditačnej komisie sa uskutočňujú minimálne štyrikrát počas roka v dovolenou prítomnosťou:

- *štatutárneho orgánu vysokej školy, ak ide o jej zriadenie, zrušenie alebo zmenu názvu a sídla;*
- *štatutárneho orgánu PO, ak sa jedná o štátny súhlas vystupovať ako súkromná vysoká škola;*
- *navrhovateľa zmeny sústavy študijných odborov;*
- *člena reprezentácie vysokých škôl.*

Schopnosťou uznávať sa disponuje komisia pri účasti minimálne 11-tich svojich členov a rozhodovacia činnosť v podobe prijímaní uznesení si vyžaduje nadpolovičnú väčšinu prítomných členov. Proces hlasovania je verejný a nad plynulým priebehom vykonáva dohľad predseda akreditačnej komisie. *„Ku kompetenciám akreditačnej komisie patrí:*

- *vyjadrovanie sa, či vysoká škola je spôsobilá udeľovať akademické tituly;*

⁹¹ Štatút Akreditačnej komisie SR [online]. 2017. [2017-01-12]. čl.7. Dostupné z: <http://www.akredkom.sk/index.pl?tmpl=statut>

- *vyjadrovanie sa, či nevysokoškolská inštitúcia je spôsobilá uskutočňovať doktorandský študijný program;*
- *podávanie vyjadrenia o spôsobilosti vysokej školy vykonávať habilitačné konanie a konanie o menovaní profesorov;*
- *vyjadrovania sa k návrhom o zriadenie, zlúčenie, rozdelenie vysokej školy, alebo o zmene jej názvu a sídla;*
- *vydávanie stanoviska k udeleniu štátneho súhlasu súkromným vysokým školám.*

*Jednou z jej činností je aj výkon komplexnej akreditácie v pravidelnej 6-ročnej periodicite, v ktorej vyhodnocuje najmä úroveň vedeckej a výskumnej činnosti vysokej školy, posudzuje vývoj, jej umeleckú tvorbu, zaoberá sa personálnymi, technickými a informačnými podmienkami v spojení s naplňaním jej dlhodobého zámeru.*⁹²

2.6 Vládny návrh novely zákona o vysokých školách

Vo vysokoškolskom vzdelávaní je pripravovaný Ministerstvom školstva v Slovenskej republike nový koncepčný návrh, ktorého výslednou normou bude nový zákon o vysokých školách. Zmenu podstúpia všetky časti zákona, ktorého sme analyzovali v diplomovej práci. Dbať sa bude hlavne na zvyšovanie kvality vysokoškolského vzdelávania a preto jednou z hlavných zmien je úprava vnútorného systému zaisťujúceho kvalitu nielen vzdelávania študentov ale aj pre vysokoškolských pedagógov. Dôležitou novelizáciou noriem je aj zmena v oblasti poskytovania externého štúdia s dôrazom na posilňovanie medzinárodnej kooperácie so zahraničnými vysokoškolskými inštitúciami. Samozrejme aj naďalej bude hlavne zodpovednou za najvyššiu kvalitu vzdelávania samotná vysoká škola, ale v programovom vyhlásení vlády SR a v predkladaných návrhoch zákona je jasne posilnená pozícia s kompetenciami akreditačnej komisie aj jej pracovných skupín. Hodnotenie a výstupy budú vychádzať najmä z vnútorného systémového zabezpečenia zvyšovania kvality na vysokej škole až potom sa sekundárne bude vychádzať z iných aj medzinárodných štandardov.⁹³

⁹² Štatút Akreditačnej komisie SR [online]. 2017. [2017-01-12]. čl.5. Dostupné z: <http://www.akredkom.sk/index.pl?tmpl=statut>

⁹³ Plán legislatívnych úloh vlády SR na rok 2017- Máj. Návrh zákona, ktorým sa mení a doplna zákon č.131/2002 Z. z. MŠVVaŠ SR o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. 2016. [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6771_plu-2017.pdf

Návrh legislatívnych úprav vychádza z opatrení Modernizačného programu Slovensko 21, týkajúceho sa procesu zjednodušovania prístupu k poskytovaniu vzdelania zahraničnými vysokými školami na našom území. Považujeme za dôležité poukázať na iné zmeny vyplývajúce z novelizácie spočívajúce v poskytnutí možnosti pre verejné vysoké školy, aby mohli zakladať spoločnosti obchodného charakteru, tiež zmeny v prestupových možnostiach pre študentov medzi vysokými školami a iných úprav týkajúcich sa hlavne legislatívno-technických častí zákona. Medzi viacerými zmenami v zákone sa podrobne vymenuje novela problematike vzniku a pôsobeniu súkromných vysokých škôl. Aktuálna právna úprava zakotvovala to, aby vysokoškolská inštitúcia mala možnosť pôsobenia ako súkromná vysoká škola, mala povinnosť získania štátneho súhlasu, čo predstavovalo značné prekážky najmä z časového a byrokratického hľadiska. Proces vzniku súkromnej vysokej školy sa podrobne zhrnutý v zákone 131/2002 Z. z. konkrétne jeho štvrtej časti. A to tak, že štátny súhlas udeľuje vláda na žiadosť právnickej osoby, ktorá má záujem byť súkromnou vysokou školou. Ale jej právna forma, spôsoby hospodárenia a pod. sú zakotvené v iných právnych normách, napríklad v obchodnom zákonníku a zákone o neziskových organizáciách. Pre súkromnú vysokú školu je možné zriadenie spoločnosti s ručením obmedzeným, neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecné prospešné služby, alebo akciovej spoločnosti, družstva, komanditnej spoločnosti, občianskeho združenia. Iná právne forma sa z hľadiska vzdelávacieho účelu nepovažuje za možnú k poskytovaniu vysokoškolského vzdelávania. Žiadateľ štátneho súhlasu je povinný akonáhle získa a obdrží štátny súhlas vykonal zmenu svojho názvu v registri tak, že pre verejnosť bude nesporné, že je vysokou školou. Touto právnou zmenou sa predchádza komplikácii pri identifikácii súkromných vysokých škôl, zároveň v očiach verejnosti je to jedným zo znakov zvýšenia kvality školstva, pretože vysoká škola má byť ľahko spoznatelná. Financovanie poskytovania vysokoškolského vzdelávania súkromnou vysokou školou je zabezpečené predovšetkým vyberaním poplatkov v podobe školného uhrádzaného študentmi. Iné financie získava prostredníctvom žiadosti na vládnu dotáciu, ale aby sa zabránilo vykrývaniu ekonomických strát, muselo prísť k úprave predmetu činností súkromnej vysokej školy. Doteraz predkladané návrhy zmien zákona o vysokých školách vychádzali zo súladu s Ústavou Slovenskej republiky, boli zapracované rôzne medzinárodné zmluvy a iné právne predpisy, ktoré priniesli do zákona viaceré zlepšenia. Aj v duchu

poslednej novely sa vláda Slovenskej republiky zaviazala k pokračovaniu v pozitívnych sociálnych a informatizačných vplyvov aj pri novej novele zákona o vysokých školách.⁹⁴

⁹⁴ Plán legislatívnych úloh vlády SR na rok 2017- Máj. Návrh zákona, ktorým sa mení a doplna zákon č.131/2002 Z. z. MŠVVaŠ SR o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. 2016. [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.vlada.gov.sk/data/files/6771_plu-2017.pdf

3 NÁVRHY A ODPORÚČANIA

V poslednej kapitole diplomovej práce predkladáme návrhy a odporúčania, ku ktorým sme dospeli pri výskume legislatívnych úprav vysokého školstva v Slovenskej republike. Vo svojej podstate sú vysokými školami také inštitúcie, ktoré poskytujú vysokoškolské vzdelávanie a súčasne prostredníctvom tvorivej činnosti prispievajú k uspokojovaniu potrieb spoločnosti tým, že priamo pripravujú vysokokvalifikovaných odborníkov pre prax, podporujú občiansku zainteresovanosť do vecí verejných a pomáhajú v rozširovaní vzdelanostnej úrovne obyvateľstva. Prostredníctvom nových poznatkov a technického pokroku sa absolventi majú možnosť zorientovať v danej študovanej oblasti a splňať všetky požiadavky a potreby zamestnávateľského prostredia. Pripravovaním absolventov štúdia pre riešenie danej problematiky nadväzujúcej na konkrétne problémy vychádzajúce z praxe sa vysoké školy približujú resp. sú v centre diania spoločenského života ľudí.

Poznáme niekoľko dôležitých kritérií, z ktorých je možné vychádzať pri výbere vhodného štúdia, ale to najdôležitejšie sa posudzuje z hľadiska **uplatnenia absolventov viacerých študijných odborov na pracovnom trhu**. Môžeme konštatovať, že masifikáciou vysokoškolského prostredia a následnou devalváciou diplomovej listiny sa spôsobuje to, že obsadzovanie rôznych pozícií nižšej kvalifikačnej náročnosti sa pokrýva práve absolventmi vysokých škôl. Z hľadiska tohto procesu je jasne poukázané na vytlačanie z pracovného trhu uchádzačov s menším vzdelaním a nepriamo sa prispieva k ich zvýšenej nezamestnanosti. Čerpajúc zo štatistiky úradov práce z hľadiska nezamestnanosti je približne 60% absolventov zo spoločensko-vedných odborov, z toho v tretinovom zastúpení sú ekonomické odbory a asi 20% odborov strojárenského a technického zamerania.⁹⁵

Aktuálne sú znevýhodnenými študentmi na trhu práce najmä tí, čo sú skončili iba bakalárske štúdium. Hlavne preto, lebo v dnešnej dobe je bakalárske štúdium považované nie

⁹⁵ Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny- štatistika nezamestnanosti absolventov [online]. 2016. [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky/kopia-2015.html?page_id=620540

veľmi plnohodnotným vysokoškolským vzdelaním. Z tohto dôvodu väčšia časť bakalárskych absolventov sa rozhodne pokračovať na druhostupňovom štúdiu.⁹⁶

Nezamestnanecké rozdiely je možné pozorovať hlavne pri študentoch, ktorí ukončujú dennú a externú formu štúdia. Z prieskumného pozorovania možno určiť, že absolventi dennej formy štúdia sa zamestnávajú až 17% prípadov na pozícii s požiadavkou nižšieho vzdelania ako vysokoškolského a čo sa týka externej formy štúdia je to až dvojnásobne viac, čiže 35,2%. Jednou z hlavných príčin je fakt, že z hľadiska kvality je pri porovnaní externého štúdia s denným štúdiom, práve externé brané za štúdium s nižšou kvalitou.⁹⁷

Iný pohľad na problematiku súčinnosti pracovného trhu s poskytovaním vzdelávania prináša možnosť členenia absolventov z hľadiska ich študijného odboru. Pri načrtnutej problematike považujeme za potrebné upozorniť na jeden fenomén, tzv. prekvalifikovateľnosť. Najväčšie riziko hrozí absolventom takých odborov, ktorí sa zamestnávajú na pozície, kde sa nevyžaduje vysokoškolské vzdelanie. Poľnohospodárske a umelecké študijné odbory majú svojich absolventov len tretinovo zamestnaných vo svojom odbore. Naopak, pri odboroch s medicínskym a technickým zameraním sa tento fenomén nevyskytuje a ich absolventi takmer vždy nájdu uplatnenie vo svojom vyštudovanom odbore.⁹⁸

Dôležitým návrhom na zlepšenie vzdelávacieho procesu je zameranie sa na **marketing školstva**. Je založený na filozofii riadenia činností školy, s dôrazom na prieskum trhu, zavádzanie inovácií do všetkých aktivít školy, kvalifikované vytyčovanie cieľov, ujasnenie stratégie školy, nepretržitá kontrola a vylepšovanie imidžu školy a sledovanie záujmov a potrieb cieľovej skupiny.⁹⁹ Atraktivita vysokej školy vychádza z celkového imidžu školy. Jeho základnými zložkami sú dizajn školy, kultúra inštitúcie, identita školy a komunikácia

⁹⁶ ANTALÍKOVÁ, Š. *Štatistika prijímacieho konania na vysoké školy SR* [online].2010. [2017-01-12]. s.55. Dostupné z: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statistika-prijimacieho-konania-na-vysoke-skoly-sr.html?page_id=9723.

⁹⁷ MERICH, J. *Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva SR, 2010. s.54.

⁹⁸ SRNÁNKOVÁ, E. a J. HRUŠOVSKÁ. *Absolvent vysokej školy na trhu práce. Aktuálna pozícia a podmienky zamestnávania*. In Academia. Bratislava : ÚIPŠ. 1, 2009.s.36.

⁹⁹ HORVÁTHOVÁ, K. a J. MANNIOVÁ. *Úvod do školského manažmentu*. Bratislava: AXIMA, 2008. s. 69-70. ISBN 978-80-969178-6-0.

k verejnosti. Vysoké školy si musia uvedomiť, že analýzou imidžu školy sa môže stanoviť aj trhovú pozíciu školy voči ostatným konkurenčným školám. Je nevyhnutné poznať silné a slabé stránky inštitúcie a doplniť tak analýzu školy aj o ďalší pohľad, ktorým je hodnotenie respondentov. Komplexná práca s imidžom školy je súčasťou celkového marketingu školy.¹⁰⁰

K zvyšovaniu kvality vysokoškolského vzdelávania prispieva aj správna **metodika prideľovania financií a dotácií**. Metodika na rok 2017 vychádza z ustanovení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách. Vznikla úpravou rozpisovej metodiky na dotácie zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám na rok 2016. Na základe ustanovenia § 89 ods. 2 zákona o vysokých školách pozostáva finančná podpora zo štátneho rozpočtu pre verejnú vysokú školu z nasledujúcich štyroch dotácií poskytovaných na základe zmluvy:

1. dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov,
2. dotácia na výskum, vývoj alebo činnosť umeleckej tvorby,
3. dotácia na rozvoj vysokej školy,
4. dotácia na sociálnu podporu študentov.¹⁰¹

Celý rozpočet kapitoly Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „ministerstvo“) je aj v roku 2017 zostavovaný vo forme programov so stanovenými zámermi a cieľmi. Zámery a vybrané ciele programov sú podľa § 2 písm. d) bod 2 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách“) záväznými ukazovateľmi štátneho rozpočtu. V porovnaní s rokom 2016 nastávajú pre rok 2017 v metodike rozpisu finančných prostriedkov najmä nasledujúce zmeny:

- a) v rámci dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov sa zvyšuje príspevok na zabezpečenie pedagogickej praxe;
- b) zvyšuje sa suma finančných prostriedkov na refundáciu účasti študentov na medzinárodných súťažiach;

¹⁰⁰ PISOŇOVÁ, M. a kol. *Školský manažment pre študijné odbory učiteľstva a prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014. s.173. ISBN 978-80-223-3621-5.

¹⁰¹ § 89 ods. 2 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- c) v návrhu rozpisu sa flexibilne alokuje dotácia na kapitálové výdavky medzi dotáciou na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov a dotácie na rozvoj;
- d) v rámci dotácie výskumnej, vývojovej alebo umeleckej činnosti sa ruší vyčleňovanie finančných prostriedkov na neplánované, mimoriadne výskumné/umelecké aktivity verejných vysokých škôl;
- e) mení spôsob zohľadňovania publikačných výstupov;
- f) zavádza zohľadnenie špičkových kolektívov podľa postupu Akreditačnej komisie;
- g) zvyšuje suma na VEGA a KEGA.
- h) v rámci dotácie na rozvoj dochádza k posilneniu financovania na podporu realizácie dlhodobého zámeru vysokej školy;
- i) v dochádza k viacerým úpravám textácie, bez vplyvu na samotný výpočet dotácie.

V rámci dotácie na sociálnu podporu študentov prakticky nedochádza k zmene. Verejná vysoká škola dostáva dotáciu na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov vo forme bežného transferu alebo kapitálového transferu. S výnimkou účelovo určených finančných prostriedkov a záväzného ukazovateľa maximálnej výšky celkového objemu miezd nie je vnútorná štruktúra dotácie z hľadiska jej použitia verejnou vysokou školou záväzne určená. Pri určovaní výšky dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov na jednotlivé verejné vysoké školy na úrovni ministerstva sa používa vnútorná štruktúra:

- a) dotácia na mzdy a poistné,
- b) dotácia na tovary a služby,
- c) dotácia na špecifiká,
- d) dotácia na kapitálové výdavky.¹⁰²

Myslíme si, že zlepšenie vysokoškolského vzdelávania je možné dosiahnuť aj prostredníctvom **internacionalizácie**, t.j. nadviazanie medzinárodných vzťahov v oblasti školstva a jeho legislatívy. Cieľom internacionalizácie je podpora zvýšenia kvality a konkurencieschopnosti vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike prostredníctvom posilnenia medzinárodného rozmeru vo vysokoškolskom vzdelávaní. Otváranie vysokoškolského vzdelávania podnetom zo zahraničia je nevyhnutné pre napredovanie

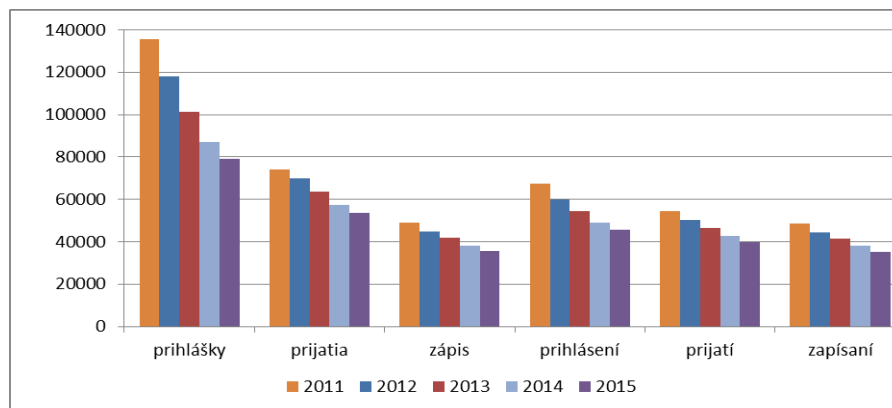
¹⁰² Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyrocne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

slovenského vysokého školstva a v súlade so súčasným vývojom vo vzdelávaní vo svete. Neustále sa vyvíjajúce potreby trhu práce na národnej a medzinárodnej úrovni vyžadujú kvalifikovaných absolventov vysokoškolského štúdia s medzinárodným presahom. Integrovanie medzinárodných prvkov do vysokoškolského vzdelávania, výmena skúseností a rozvoj jazykových a interkultúrnych zručností študentov a pracovníkov vysokých škôl zvyšujú konkurencieschopnosť vysokoškolského vzdelávania, zvyšujú úroveň absolventov a posilňujú kvalitu ľudských zdrojov na vysokých školách. Týmito prvkami sa zároveň prispieva aj ku kompenzácii odlivu mozgov do zahraničia a podporuje sa aj **tzv. cirkulácia mozgov**, ktorá zabezpečí kontinuálnu výmenu najaktuálnejších poznatkov priamo na domácej pôde. Internacionalizáciou a zvýšením kvality vysokoškolského vzdelávania sa predpokladá posilnenie postavenia slovenských vysokých škôl v Európskom priestore vysokoškolského vzdelávania. V rámci internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania je možné podporiť rôzne aktivity alebo kombináciu viacerých aktivít ako napríklad:

- príprava nových alebo inovácia existujúcich študijných programov poskytovaných v cudzích jazykoch;
- spolupráca s vysokými školami v zahraničí pri príprave nových a uskutočňovaní existujúcich študijných programov a spoločných projektov, ktoré prispievajú k zvýšeniu kvality vysokoškolského vzdelávania;
- zabezpečenie pobytov hosťujúcich odborníkov z vysokých škôl v zahraničí s cieľom skvalitniť poskytovanie študijných programov a zároveň zlepšiť pripravenosť domácich vysokoškolských učiteľov na pôsobenie v medzinárodnom prostredí a na zapájanie sa do medzinárodných sietí;
- aktivity podporujúce rozvoj zručností študentov doktorandského štúdia potrebných na ich zapájanie sa do medzinárodných projektov a medzinárodného výskumu, napr. rozvoj ich schopností publikovať v zahraničných odborných časopisoch;
- medzinárodná spolupráca na online vzdelávaní, tvorba digitálneho obsahu a jeho sprístupňovanie študentom;
- audit aktivít v oblasti internacionalizácie a implementácia niektorých odporúčaní z takýchto auditov.

Záujem o vysokoškolské vzdelávanie je v posledných rokoch na ústupe, klesá najmä počet uchádzačov o štúdium na vysokých školách. V roku 2015 bolo podaných 79 114 prihlášok (v prípade žien 47 279 prihlášok), čo je o 7995 prihlášok menej ako v

predchádzajúcom roku. Počet uchádzajúcich sa o štúdium klesol na 45 597 občanov Slovenskej republiky (v prípade žien na 25 504). Kým počet 19-ročných klesol medzi rokmi 2005 – 2015 o 30,55 %, počet uchádzačov (občanov SR) o vysokoškolské štúdium za toto obdobie klesol o 42,57 %. Graf 1: Záujem uchádzačov o štúdium na vysokej škole

V roku 2015 sa na každých 100 prijatých uchádzačov nezapísalo na štúdium jedenásť uchádzačov. Celkovo bolo prijatých na štúdium 39 924 uchádzačov a zapísalo sa 35 361 uchádzačov (fyzických osôb). Najviac, 25 564 uchádzačov, podalo prihlášku na štúdium spoločenských vied, náuk a služieb, z nich 86,13 % bolo na štúdium prijatých a zapísalo sa 18 618 uchádzačov, čo je 84,56 % z prijatých na študijné programy patriace do tejto skupiny študijných odborov. V prípade žien bolo na štúdium prijatých 22 135 uchádzačiek a zapísalo sa 19 549 uchádzačiek (fyzických osôb). Najviac 16 775 uchádzačiek, podalo prihlášku na štúdium spoločenských vied, náuk a služieb, z nich 87,39 % bolo na štúdium prijatých a zapísalo sa 12 405 uchádzačiek, čo je 84,62 % z prijatých na študijné programy patriace do tejto skupiny študijných odborov.¹⁰³

Najväčšia skupina uchádzačov o vysokoškolské štúdium mala menej ako 20 rokov (vrátane) (60,60 %, v prípade dennej formy štúdia 72,06 % z uchádzačov). Maturujúci v roku 2015 tvorili z uchádzačov 54,78 % (v dennej forme štúdia 65,34 %; v externej forme 10,67 %). Podľa štatistických údajov v školskom roku 2014/2015 absolvovalo strednú školu s maturitou 43 991 žiakov (z toho 22 576 žien). O štúdium na vysokej škole SR sa z nich uchádzalo 56,83 % absolventov (z absolventiek 64,41 %). Na štúdium na vysokej škole sa zapísalo 45,28 % maturantov zo školského roka 2014/2015 (v prípade žien 51,08 % maturantiek). V roku 2015 bolo podaných 21 983 prihlášok na štúdium na vysokej škole v

¹⁰³ Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyroczne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

študijných programoch druhého stupňa v dennej forme a 8 545 v externej forme štúdia, čo predstavuje o 2 761 podaných prihlášok menej ako v roku 2014, z toho o 1 241 menej na dennú formu a o 1 520 menej na externú formu. O štúdium sa uchádzalo 26 941 občanov SR, prijatých bolo 25 412 uchádzačov (94,32 %) a na štúdium sa zapísalo 23 731 uchádzačov (93,39 % z prijatých). Ženy podali 13 413 prihlášok na štúdium na vysokej škole⁷⁾ v študijných programoch druhého stupňa v dennej forme a 5 692 v externej forme štúdia. O štúdium sa uchádzalo 16 571 občanok SR, prijatých bolo 15 611 (94,21 %) a na štúdium sa zapísalo 14 464 uchádzačiek (92,65 % z prijatých). Štyri pätiny (79,71 %) prihlášok podali absolventi bakalárskeho štúdia na tej istej vysokej škole. 87,91 % z uchádzačov o štúdium v druhom stupni získalo vysokoškolské vzdelanie v prvom stupni v roku 2015. Z hľadiska zápisu na štúdium druhého stupňa predstavovali absolventi z roku 2015 z celkového počtu zapísaných 89,01 %.¹⁰⁴

Viaceré vysoké školy s ohľadom na demografický vývoj prakticky upúšťajú od výberu uchádzačov na vysokoškolské štúdium prostredníctvom overovania predpokladov na vysokoškolské štúdium. Podľa predbežných výsledkov sa javí, že súčasne v priebehu prvých dvoch rokov štúdia bakalárskych študijných programov takmer tretina študentov zanechá štúdium alebo je z neho vylúčená, na jednej vysokej škole dokonca viac ako 40 % študentov. Aj keď neúspešné štúdium môže niekto považovať za indikátor kvality, opak je pravdou. Vysoká neúspešnosť štúdia indikuje nedostatočné informácie pre výber vhodného študijného programu, nedostatočnú orientáciu na potreby študenta a nedostatočné podporné nástroje na prekonanie problémov študenta počas štúdia. Prijímanie uchádzačov, ktorí nemajú predpoklady na riadne skončenie štúdia, znamená neefektívne vynakladanie zdrojov a plytvanie ľudským potenciálom, a to aj samotných študentov. V súčasnosti absentujú podrobnejšie údaje o dôvodoch, pre ktoré študenti zanechávajú štúdium, resp. sú z neho vylúčení, preto nie je možné vyhodnotiť vplyv účelového štúdia s ohľadom na sociálne postavenie študenta, i podiel iných dôvodov (ekonomické dôvody, nezvládanie štúdia, nesprávny výber študijného programu, atď).

Aby nastali viaceré zmeny uvádzame aj odporúčania pre zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania, ktorých korektná implementácia môže byť výzvou pre

¹⁰⁴ Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyrocnne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

slovenský vysokoškolský sektor. Nové štandardy ešte viac zdôrazňujú potrebu orientácie vzdelávania na študenta, jasne vymedzené vzdelávacie výstupy, férové a zrozumiteľné pravidlá, či zabezpečenie objektívneho hodnotenia študentov. Rovnako tvorba študijných programov, ich revízia so zapojením študentov, absolventov, ale aj zamestnávateľov, by mala prispieť k lepšej uplatniteľnosti absolventov v budúcnosti. Celkovo uplatniteľnosť absolventov, ale aj úloha vysokých škôl pre formovanie občianskej spoločnosti, sú dôležité témy, ktoré je potrebné zohľadniť na vládnej úrovni. Schválením strategicko-koncepčných dokumentov špecificky orientovaných na oblasť vysokého školstva ako celok je možné nastaviť smerovanie vysokoškolského vzdelávania z dlhodobého hľadiska, určiť jeho priority a nastoliť diskusiu o možných riešeniach niektorých problémov vzdelávacieho sektora.

ZÁVER

Hlavné poslanie vysokých škôl spočíva v rozvoji vedy, vzdelanosti a umeleckej tvorby ľudskej spoločnosti. Najdôležitejšou úlohou vysokých škôl je napĺňanie vedecké, kultúrnej a podpornej funkcie školstva. Tieto funkcie sa týkajú aj poskytovania vzdelania vysokými školami. Koncepcia rozvoja spoločnosti sa v oblasti vzdelávania odvíja nielen od historických hodnôt, ktoré sú spojené so vzdelávaním a učením, ale sú ovplyvnené aj globalizáciou nášho sveta, koncepciami Európskej Únie, ale aj národnými stratégiami v oblasti vzdelávania s presadzovanými regionálnymi záujmami. Aj keď vo všeobecnosti sa predpokladá široká dostupnosť vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike, sociálna mobilita aj prostredníctvom zapojenia sa do vysokoškolského vzdelávania nie je samozrejmosťou. Niektoré skupiny obyvateľov, najmä s ohľadom na svoje rodinné zázemie, či na druhej strane pre ich špecifické požiadavky, môžu mať ťažší prístup k vysokoškolskému vzdelávaniu a následne k lepšiemu pracovnému uplatneniu sa na trhu práce, resp. o možnosti štúdia na vysokej škole ani neuvažujú, i napriek ich splneným predpokladom na štúdium.

Hlavným cieľom predkladanej práce bolo prostredníctvom podrobnej analýzy zákona č.131/2002 Z. z. o vysokých školách z hľadiska právnych predpisov platných na Slovensku vykonať právny rozbor legislatívneho rámca vysokoškolského vzdelávania. Predloženou diplomovou prácou sme sa zamerali aj na právnu úpravu vysokoškolského vzdelania. V práci sa systematicky analyzuje zákon o vysokých školách a iné s ním súvisiace právne predpisy. Dôležitou časťou práce bolo zadefinovanie základného pojmoslovía vo vysokom školstve so zameraním sa na existujúcu právnu úpravu v tejto oblasti. Akreditačný proces vysokoškolského vzdelávania je významnou súčasťou celej sústavy vysokých škôl a preto mu sme mu venovali špeciálnu pozornosť. V tretej kapitole sme nastolili návrhy a odporúčania pre oblasť školstva so zameraním sa na skvalitňovanie vzdelávacieho procesu. Môžeme konštatovať, že v práci sa čerpalo z rôznych zdrojov, nielen vyššie uvedeného zákona o vysokých školách, ale aj z množstva ďalších právnych predpisov, noriem, dohovorov, zákonov a ich dôvodových správ, ktoré prispeli k právnemu výskumu.

Právne východisko stanovujúce konkrétny metodický postup pri tvorbe diplomovej práce sa zakladalo na teoretických poznatkoch vyplývajúcich zo štúdia odbornej literatúry s využitím rôznych dostupných štatistických údajov. Metódami poznania, analytickým, syntéznym, analogickým postupom sa zabezpečoval právny výskum naprieč celou prácou.

Pokračovanie skúmania, mapovania oblasti legislatívnej úpravy vysokoškolského vzdelávania, určovania jej problémov a ich následné vyriešenie je v súvislosti s aktuálnym poklesom záujmu štúdia na vysokej škole veľmi dôležité. Odstraňovaním bariér v prístupe k vysokoškolskému vzdelávaniu sa prispeje k nárastu uchádzačov a posilnenie verejnej mienky o potrebe vysokoškolských absolventov žiadaných študijných odborov na pracovnom trhu.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých českých zdrojov

ALI TAHA, V. Význam univerzít pre rozvoj regiónov v rozvíjajúcej sa znalostnej spoločnosti. In *Implementácia špecifických znalostných a marketingových modelov a nástrojov v regionálnom rozvoji : zborník vedeckých štúdií z výskumného grantu VEGA č. 1/4638/07 a Centra excelentnosti výskumu kognícií - CEVKOG*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, 2009. ISBN 978-80-555-0060-7.

Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA). *Hodnotenie fakúlt vysokých škôl 2015*. Bratislava: ARRA. 2015. ISBN: 978-80-89472-20-8.

DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky- Komentár*. Šamorín: Heuréka, 2007. ISBN 80-89122-38-8.

DRGONEC, J. *Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky – zväzok 2*. 1. vyd. Bratislava : MANZ, spol. s r. o., 1999. ISBN 80-85719-23-1.

HÁŠANOVÁ, J. *Správne právo. Všeobecná a osobitná časť*. Bratislava: Veda, 2011. ISBN 978-80224-1176-9.

HORVÁTHOVÁ, K. a J. MANNIOVÁ. *Úvod do školského manažmentu*. Bratislava: AXIMA, 2008. ISBN 978-80-969178-6-0.

JURKOVÁ, J. *Vybrané aspekty marketingových aplikácií v špecifických podmienkach vysokoškolskej praxe*. Praha : University Press, 2012. ISBN 978-80-905189-4-0.

MERICH, J. *Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva SR, 2010.

PISOŇOVÁ, M. a kol. *Školský manažment pre študijné odbory učiteľstva a prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2014. ISBN 978-80-223-3621-5.

SRNÁNKOVÁ, E. a J. HRUŠOVSKÁ. *Absolvent vysokej školy na trhu práce. Aktuálna pozícia a podmienky zamestnávania*. In *Academia*. Bratislava : ÚIPŠ. 1, 2009.

ŠKULTÉTY, P. *Správne právo hmotné, Všeobecná časť*, 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2006. ISBN 80-7160-205-1.

ŠKULTÉTY, P. et al. *Správne právo hmotné – osobitná časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-7160-252-1.

ŠTEFKO, R. *Akademické marketingové inštrumentárium v marketingu vysokej školy*. Bratislava : R.S. Royal Service, 2003. ISBN 80-968379-5-8.

ÚSTAVA SR. Žilina: PORADCA, s.r.o., 2006. ISBN 80-89213-35-9.

VRABKO, M. et al. *Správne právo hmotné – osobitná časť*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2012. ISBN 978-80-7160-325-2.

Zoznam použitých zahraničných zdrojov

ENQA, Helsinki. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* [online]. 2000 [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2013/06/ESG_3edition-2.pdf

The history of European cooperation in education and training : Europe in making - an example. Luxemburg : Publications Office of European Union, 2006. ISBN 92-894-8986-3.

Zoznam použitých internetových zdrojov

ANTALÍKOVÁ, Š. *Štatistika prijímacieho konania na vysoké školy SR* [online]. 2010. [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statistika-prijimacieho-konania-na-vysoke-skoly-sr.html?page_id=9723

Centrum vedecko-technických informácií SR. *Študentský ombudsman*. Bratislava: Študentská rada vysokých škôl. [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: www.srvs.sk/studentsky-ombudsman

Dodatok protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd zo dňa 04.11.1950 [online]. 2011. [2017-01-12]. Dostupné z: http://www.ucps.sk/Dodatkovy_protokol_k_Dohovoru_o_ochrane_ludskych_prav_a_zakladnych_slobod

Dôvodová správa k zákonu č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o vysokých školách) zo dňa 21. 01.2009 [online]. 2009. [2017-01-12]. Dostupné z: www.nrsr.sk/web/dynamic/Download.aspx?DocID=327556

Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon č. 23/1991 Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky zo dňa 09.01.1991 [online]. 2009. [2017-01-12]. Dostupné z:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/23/19910208>

NEUBAUEROVÁ, E. a kol. *Reforma systému financovania vysokých škôl v SR* [online]. 2007. [2017-01-12]. Dostupné z:
<http://www.radavs.sk/index.php/materialy>

Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č.60/2015 Z. z. – Zmluva medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o vzájomnom uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelaní vydávaných v Slovenskej republike a v Českej republike zo dňa 28.11.2013 [online]. 2015. [2017-01-12]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/data/att/8070.pdf>

Plán legislatívnych úloh vlády SR na rok 2017- Máj. *Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.131/2002 Z. z. MŠVVaŠ SR o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* [online]. 2016. [2017-01-12]. Dostupné z:
http://www.vlada.gov.sk/data/files/6771_plu-2017.pdf

Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2015 [online]. 2016. [2017-01-06]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/vyročne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

Správa o plnení Koncepcie ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku pre 21. Storočie [online]. 2012. [2017-01-12]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/data/att/4327.pdf>

Stratégia celoživotného vzdelávania 2011 [online]. 2011. [2017-01-06]. Dostupné z:
http://old.minedu.sk/data/USERDATA/DalsieVzdel/VDOC/Strategia%20celozivotneho%20vzdelavania%202011_zhrnutie.pdf

Sústava študijných odborov SR [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/sustava-studijnych-odborov-sr/>

Štatút Akreditačnej komisie SR [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z:
<http://www.akredkom.sk/index.pl?tmpl=statut>

Štatút Študentskej rady vysokých škôl [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z:
<http://www.srvs.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty>

Text Pražského komuniké ,Praha: MŠMT, [online]. 2000. [2017-01-12]. Dostupné z:
www.msmt.cz/file/8888_1_1/download/

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny- štatistika nezamestnanosti absolventov [online]. 2016. [2017-01-12]. Dostupné z:
http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky/kopia-2015.html?page_id=620540

Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 382 zo dňa 25. 04. 2007 k návrhu stratégie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva [online]. 2011. [2017-01-12]. Dostupné z:
<https://www.minedu.sk/9772-sk/dokumenty-a-predpisy/>

Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o vysokých školách). In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-131>

Zákon č. 455/2004 Z. z. o zriadení Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, o zlúčení Vojenskej leteckej akadémie generála Milana Rastislava Štefánika v Košiciach s Technickou univerzitou v Košiciach, o zriadení Národnej akadémie obrany maršala Andreja Hadika a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2004. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-455>

Zákonné opatrenie Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 370/1992 Zb. o zriadení Akadémie Policajného zboru Slovenskej republiky. In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 1992. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-370>

Zákon č. 401/2002 Z.z. o zriadení Slovenskej zdravotníckej univerzity a o doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 209/2002 Z. z. In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002. Dostupné z: <http://www.epi.sk/zz/2002-401>

Zákon č. 363/2007 Z.z. zmena zákona o vysokých školách, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2007. Dostupné z: <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/65419/1/2>

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In : *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2008. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245>

Zoznam vysokých škôl MŠVVaŠ SR [online]. 2017. [2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vysoke-skoly-v-slovenskej-republike/>

ZOZNAM SKRATIEK

- LZPS - Listina základných práv a slobôd
- UK - Univerzita Komenského v Bratislave
- UNESCO - Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
- ÚSR - Ústava Slovenskej republiky
- KEGA - Kultúrna a edukačná grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
- VEGA - Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied
- SR - Slovenská republika
- ZVŠ - Zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Z.z. - Zbierka zákonov

ZOZNAM OBRÁZKOV, TABULIEK A GRAFOV

Zoznam grafov

Graf 1: Záujem uchádzačov o štúdium na vysokej škole.....	70
---	----

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Tomáš Kučera

Odbor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma štúdia: Magisterské kombinované

Názov práce: Legislatívna úprava vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike

Rok: 2017

Počet strán textu: 66

Celkový počet strán príloh: 0

Počet titulov českých použitých zdrojov: 15

Počet titulov zahraničných použitých zdrojov: 2

Počet internetových zdrojov: 24

Vedúci práce: Ing. Katarína Krpáľková-Krelová, Ph.D.